

Nr 216.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till det civila luftskyddet för budgetåret 1942/43; given Stockholms slott den 1 april 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 1 april 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, ROSANDER, GJÖRES.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, frågan om anvisande av anslag till det civila luftskyddet och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 200—212, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1942/43 beräkna följande anslag till det civila luftskyddet:

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 1 saml. Nr 216.

A n s l a g	Belopp kronor
Luftskyddsinspektionen:	
Avlöningar, förslagsanslag	331,000
Omkostnader, förslagsanslag	159,000
Civilt luftskydd:	
Alarmeringsanordningar, reservationsanslag	239,000
Gasskyddsutrustning, reservationsanslag	2,210,000
Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål	
m. m., förslagsanslag	435,000
Luftskyddsövningar, förslagsanslag	100,000
Försöksverksamhet, förslagsanslag	45,000
Statens luftskyddsskola, förslagsanslag	30,000
Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m.	480,000
Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum, reservationsanslag	2,000,000
Arvoden till vissa luftskyddschefer m. m., förslagsanslag	100,000
Statens utrymningskommission:	
Avlöningar, förslagsanslag	195,000
Omkostnader, förslagsanslag	75,000

Anslagen hava — bortsett från luftskyddsinspektionens avlöningsanslag, samt anslagen till statens utrymningskommission vilka upptagits med samma belopp som de för innevarande budgetår anvisade — i statsverkspropositionen beräknats i enlighet med av inspektionen i skrivelse den 10 september 1941 föreslagna eller tillstyrkta belopp.

Anledningen till att nämnda anslag allenast beräknades preliminärt var, att storleken av anslagen kunde komma att påverkas av de förslag, som komme att framläggas av 1941 års hemortsförsvarsakkunniga. Vid tiden för avlåtandet av årets statsverksproposition beräknades nämligen, att de sakkunnigas utredningsuppdrag skulle kunna slutföras inom sådan tid, att därav föranledda förslag kunde föreläggas riksdagen till antagande under innevarande budgetår. Enligt numera erhållna upplysningar torde emellertid utredningsuppdraget ej kunna slutföras inom den sålunda beräknade tiden. Frågan om anslag till det civila luftskyddet torde vid sådant förhållande nu böra underställas riksdagen.

Jag anhåller därför nu att få till närmare prövning upptaga föreliggande frågor om anslag till det civila luftskyddet, därvid jag kommer att var för sig behandla varje särskild anslagsfråga.

I. Luftskyddsinspektionen: Avlöningar.

För budgetåret 1941/42 har till luftskyddsinspektionen: avlöningar anvisats ett förslagsanslag av 331,000 kronor. Den 28 juni 1941 har Kungl. Maj:t fastställt följande av riksdagen godkända avlöningsstat för luftskyddsinspektionen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	36,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	130,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	155,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	10,000
Summa förslagsanslag		kronor 331,000

I samband härmed har Kungl. Maj:t förklarat, att anslagsposten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, skulle tills vidare från och med budgetåret 1941/42 disponeras på följande sätt:

Årsarvode till en intendent	kronor	10,800
Årsarvode till en sekreterare	»	9,600
Årsarvoden till tre fast anställda sakkunniga å 1,200 kronor, tillhopa	»	3,600
Arvoden till tillfälligt anlitade sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	»	106,000
Summa		kronor 130,000

Vad angår anställandet av tillfälligt anlitade sakkunniga har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut bemyndigat luftskyddsinspektionen att anlita sådana mot av Kungl. Maj:t antingen för år eller för månad fastställda arvoden. Bemyndigande att anställa tillfälliga sakkunniga mot månadsarvoden har därvid som regel meddelats varje gång för en tid av tre månader.

De tillfälliga sakkunniga, vilka luftskyddsinspektionen bemyndigats att anställa mot årsarvoden, äro följande.

1 sakkunnig för brandskyddstekniska frågor	arvode högst kronor	7,800
1 » » frågor rörande luftskyddets sjukvårdstjänst	» » »	7,200
1 ingenjör	» » »	10,500
1 »	» » »	5,900

Luftskyddsinspektionen ägde den 1 mars 1942 anlita mot månadsarvoden anställda tillfälliga sakkunniga i den omfattning och mot de månadsarvoden följande sammanställning utvisar:

1 sakkunnig för industriluftskyddet	arvode högst kronor	850
1 » » brandskyddstekniska frågor	» » »	850
1 » » skogsbrandskyddet	» » »	800
3 sakkunniga för brandskyddstekniska frågor, envar	» » »	550
1 sakkunnig för brandskyddstekniska frågor	» » »	500
1 » » maskering av industrianläggningar m. m.	» » »	700
1 assistent	» » »	700
1 ingenjör	» » »	825
1 »	» » »	760
1 »	» » »	650

5 ingenjörer, envar	arvode högst kronor	600
1 ingenjör	» » »	550
1 »	» » »	500
1 »	» » »	440
1 »	» » »	425
1 bokhållare	» » »	550
1 »	» » »	440
2 » , envar	» » »	400

Härjämte må luftskyddsinspektionen för föredragning av ärenden rörande statsbidrag till kommuner för anordnande av skyddsrum såsom tillfällig sakkunnig anlita en tjänsteman hos statskontoret, vilken skall äga uppbära ersättning med dels i anledning av uppdraget mistade avlöningsförmåner, dels och härutöver ett arvode av 180 kronor i månaden.

I förenämnda skrivelse den 10 september 1941 har *luftskyddsinspektionen* erinrat om att inspektionen i sina anslagsberäkningar för innevarande budgetår föreslagit en fastare organisation för inspektionen med ett flertal ordinarie och extra ordinarie befattningar. Genom 1941 års riksdags beslut hade emellertid endast tre tjänster å ordinarie stat inrättats. För det stora flertalet av inspektionens tjänstemän vore alltså anställningsförhållandena alltjämt lika lösliga. Då emellertid 1941 års hemortsförsvarssakkunniga hade att bland annat taga ställning till luftskyddsinspektionens organisation, ville inspektionen för närvarande icke återkomma med nya krav härutinnan. I avvaktan på nämnda utredning grundade inspektionen därför sina anslagsberäkningar för budgetåret 1942/43 på den nu bestående organisationen.

Posten avlöningar till ordinarie tjänstemän har inspektionen i enlighet härmed upptagit till oförändrat belopp eller 36,000 kronor.

I fråga om posten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, framhåller inspektionen, att utgifterna under denna post för innevarande budgetår kunde beräknas uppgå till i runt tal 238,000 kronor. Detta innebure dock en viss minskning i förhållande till medelsåtgången under föregående budgetår, vilken utgjort omkring 255,000 kronor. Beträffande medelsbehovet för nästa budgetår anför inspektionen, att behovet av personal av här ifrågavarande kategori icke kunde med säkerhet fastslås men att det torde bli ungefär lika stort som under innevarande budgetår. Med hänsyn till de ofta skiftande arbetsuppgifterna inom inspektionen och svårigheten att på nuvarande lösa anställningsvillkor behålla personal under längre tidsperioder vore det icke möjligt att angiva vilka sakkunniga, som erfordrades för nästa budgetår, eller arvodesbeloppens storlek i varje särskilt fall. Genom att vissa arbetsuppgifter bleve färdigställda kunde förhållandena utvecklas så, att viss personalminskning kunde företagas. Med hänsyn därtill och till önskvärdheten att i möjligaste mån nedbringa kostnaderna å anslagsposten torde denna för nästa budgetår böra beräknas till i runt tal 200,000 kronor.

Vad angår posten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal,

från vilken post kansli- och förrådspersonalen avlönades, anför inspektionen, att avlöningarna till den lägre biträdespersonalen undergått vissa mindre förhöjningar under budgetåret, bland annat därigenom att vissa skrivbiträden ansetts böra uppflyttas från lönegrad 2 till lönegrad 4 i löneplan Ex, varjämte vissa biträden, som tidigare åtnjutit arvoden av grundavlöningsposten inplacerats i närmast motsvarande lönegrad av löneplan Ex. Kostnaderna för kanslipersonalen uppginge under innevarande budgetår till i runt tal 8,000 kronor för månad eller 96,000 kronor om året. Behovet av sådan personal kunde beräknas bli oförändrat under nästa budgetår. Utgifterna för förrådspersonalens avlöande utgjorde i runt tal 3,100 kronor för månad eller 37,200 kronor för år. Även om förhållandena under nästkommande budgetår bleve oförändrade, syntes en minskning komma att inträda i förrådspersonalens arbetsbörda genom att större delen av den anskaffade materielen fördelats. Sålunda räknade inspektionen med en minskning på två personer. Möjligheter borde dock alltid finnas att från ifrågavarande anslag avlöna tillfälligt anställd timavlönad personal. Med hänsyn till vad sålunda anförts ansåge inspektionen, att kostnaderna för förrådspersonalen för nästkommande budgetår torde kunna avrundas nedåt till 33,000 kronor.

Inspektionen har vidare framhållit, att de lokaler, i vilka inspektionen för närvarande vore inrymd, för sin skötsel krävde anställandet av en portvakt, som tillika vore eldare. För innevarande budgetår hade såsom portvakt tillfälligt anställts en person, som emellertid samtidigt vore anställd hos byggnadsstyrelsen och därför vore frånvarande från inspektionen om dagarna. Det syntes angeläget, att såsom portvakt och eldare anställdes en person, som därjämte bland annat kunde tjänstgöra såsom vaktmästare i statens luftskyddsskola, vilken vore inrymd i bottenvåningen av den fastighet, vari inspektionen hade sina lokaler. Ett belopp av 4,400 kronor torde vara erforderligt för att en lämplig befattningshavare skulle kunna erhållas.

Slutligen har inspektionen under förevarande post räknat med ett belopp av 2,600 kronor till övertidsersättningar ävensom för anställande av tillfällig arbetskraft m. m.

Anslagsposten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal har inspektionen i enlighet med ovanstående beräknat till $(96,000 + 33,000 + 4,400 + 2,600)$ 136,000 kronor.

Posten rörligt tillägg har inspektionen uppskattat till oförändrat belopp eller 10,000 kronor.

Vid bifall till inspektionens förslag skulle dess avlöningsanslag för nästa budgetår sålunda upptagas med $(36,000 + 200,000 + 136,000 + 10,000)$ 382,000 kronor.

Departementschefen.

Enligt de för 1941 års hemortsförsvars-sakkunniga meddelade direktiven skola de centrala luftskydds- och utrymningsmyndigheternas organisation göras till föremål för överbärande av de sakkunniga. Innan förslag i ämnet föreligger från nämnda sakkunniga torde luftskyddsinspektionens nuvarande

organisation böra läggas till grund för anslagsberäkningen. Från denna utgångspunkt är också luftskyddsinspektionens framställning om anslag för nästa budgetår uppgjord.

I fråga om posten avlöningar till ordinarie tjänstemän föreslår jag icke någon förändring, varför posten bör upptagas med oförändrat belopp av 36,000 kronor.

Posten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har inspektionen föreslagit höjd med 70,000 kronor till 200,000 kronor. Medelsåtgången å denna anslagspost är till övervägande delen beroende av antalet hos inspektionen anställda tillfälliga sakkunniga. Det torde icke behöva särskilt framhållas, att det under de senaste 2—3 åren icke varit möjligt att någon längre tid i förväg förutse inspektionens totala personalbehov. Vidare hava de arbetsuppgifter, som för inspektionen tett sig som mest angelägna, växlat. En följd av nu anförda omständigheter har varit, att en stor del av inspektionens befattningshavare icke kunnat beredas varaktiga anställningsförhållanden. De hava därför anställts såsom tillfälliga sakkunniga, i regel varje gång för ett kvartal, och utgifterna härför hava bestritts av anslagsposten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.

För budgetåret 1940/41 anvisades å denna anslagspost 100,000 kronor. Medelsåtgången under budgetåret uppgick till 255,208 kronor. I gällande stat är posten upptagen till 130,000 kronor. Inspektionen beräknar emellertid, att utgifterna å posten under budgetåret komma att uppgå till 238,000 kronor. I båda fallen är det alltså fråga om avsevärda merbelastningar.

Inspektionen beräknar vidare, att under nästa budgetår en viss personalminskning bör kunna företagas, och med hänsyn härtill har inspektionen beräknat anslagsposten till 200,000 kronor.

Vid beräkningen av luftskyddsinspektionens anslagsbehov för innevarande budgetår anfördes, att man borde räkna med att inspektionens arbetsuppgifter under nämnda budgetår komme att bli mycket omfattande, även om man borde kunna utgå från att en viss minskning komme att inträda. Utvecklingen hittills har utvisat, att någon egentlig minskning icke inträtt. Man torde emellertid äga anledning förvänta, att — bortsett givetvis från av krig eller skärpt krigsfara betingade förhållanden — sådan minskning skall inträda så småningom. Vad särskilt förevarande anslagspost beträffar anlitas densamma i betydande utsträckning för avlöande av ingenjörer, vilka syssla med byggnadstekniska ärenden. I den mån det planlagda programmet för byggande av skyddsrum slutförts, bör antalet dylika ärenden automatiskt nedgå. I trots härav torde en höjning av anslagsposten vara nödvändig, bland annat för att möjliggöra vissa av de stegrade levnadskostnaderna motiverade justeringar av arvodena. Vidare har i ett den 10 december 1941 avgivet förslag till lag om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar föreslagits inrättande av en särskild nämnd, kallad skiljenämnden för kraftverkens luftskydd för prövning av vissa i lagen närmare angivna frågor. Ehuru ställning ännu ej hunnit tagas till frågan, huruvida förslaget bör läggas till grund för proposition till årets riksdag, utgår jag i detta sammanhang från att så blir fallet. Kostnaderna för denna nämnd synas för sådan händelse lämpligen böra bestridas från före-

varande anslagspost. Grunderna för arvoden till nämndens ledamöter torde emellertid kunna överlätas åt Kungl. Maj:t att efter lagens antagande fastställa. En höjning av anslagsposten med 45,000 kronor torde kunna antagas vara tillräcklig, i vilket fall posten bör upptagas med 175,000 kronor.

I fråga om posten avlöningar till övrig icke-ordinarie personal har inspektionen räknat med ett anslagsbehov av 136,000 kronor eller 19,000 kronor mindre än det för innevarande budgetår beräknade beloppet. Vad angår det däri ingående beloppet å 4,400 kronor till en portvakt, tillika eldare, erfordras, enligt vad jag under hand inhämtat, icke någon sådan befattningshavare å luftskyddsinspektionens stat, enär förvaltningen av den fastighet, i vilken inspektionens lokaler äro inrymda, övertagits av annan myndighet än inspektionen. På grund härav och då behovet av vaktmästare i statens luftskyddsskola liksom hittills torde kunna tillgodoses genom anlitande av den hos inspektionen anställda vaktmästarpersonalen, bör förevarande post minskas med 4,400 kronor. Då jag i övrigt ej har något att erinra mot inspektionens beräkningar, bör posten upptagas till ett till 132,000 kronor avrundat belopp.

Posten rörligt tillägg slutligen torde i enlighet med inspektionens förslag böra upptagas med oförändrat belopp eller 10,000 kronor.

Luftskyddsinspektionens avlöningsanslag skulle i enlighet härmed för nästa budgetår belöpa sig till (36,000 + 175,000 + 132,000 + 10,000) 353,000 kronor.

II. Luftskyddsinspektionen: Omkostnader.

Till ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 161,000 kronor. Den 28 juni 1941 har Kungl. Maj:t fastställt följande omkostnadsstat för luftskyddsinspektionen att tillämpas under budgetåret 1941/42:

Omkostnadsstat.

Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	1,000
Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	40,000
Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	70,000
Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	»	50,000
Summa kronor		161,000

I skrivelsen den 10 september 1941 har *luftskyddsinspektionen* gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår.

Inspektionen har därvid räknat med oförändrat belopp till sjukvård m. m.

I fråga om posten reseersättningar anför inspektionen, att den inspekterande verksamhet, som instruktionsenligt åvilade luftskyddsinspektionen, först under innevarande budgetår möjliggjorts i någon större omfattning, sedan arbetsuppgifterna under de första verksamhetsåren i stor utsträckning bundit personalen vid tjänsterummet. Under nästkommande budgetår anser inspektionen behovet av inspektionsresor och dylikt bliva av samma omfattning som för närvarande. Sålunda komme luftskyddsövningar att under inspektionens överinseende avhållas inom ett flertal orter i riket. Vidare torde

ett stort antal inspektionsresor komma att företagas bland annat för besiktning av färdigställda skyddsrum, planering av skyddsrumsbbyggen i undervisningsanstalter samt inspektion av luftskyddsmateriel. Värdet av att kommunerna erhöles erforderlig handledning genom besök på platsen av luftskyddsinspektionens tjänstemän torde vara betydande. Anslagsposten till reseersättningar borde därför under nästkommande budgetår beräknas till oförändrat belopp eller 40,000 kronor.

Vad angår posten expenser beräknar inspektionen, att delposten bränsle och lyse kan sänkas med 2,000 kronor till 10,000 kronor, varemot övriga expenser enligt inspektionens mening böra bibehållas vid oförändrat belopp, 58,000 kronor. Till expenser skulle sålunda beräknas sammanlagt 68,000 kronor.

Posten publikationstryck har inspektionen ansett böra upptagas med oförändrat belopp av 50,000 kronor.

I enlighet härmed har inspektionen beräknat anslaget för nästa budgetår till $(1,000 + 40,000 + 68,000 + 50,000)$ 159,000 kronor.

Departementschefen.

Emot luftskyddsinspektionens beräkning av inspektionens omkostnadsanslag har jag intet att erinra. Jag tillstyrker därför, att anslaget för nästa budgetår upptages till 159,000 kronor.

III. Civilt luftskydd: Alarmeringsanordningar.

I skrivelsen den 10 september 1941 har *luftskyddsinspektionen* anført:

För alarmeringens ordnande ha hittills anvisats reservationsanslag till ett sammanlagt belopp av 3,908,000 kronor. Av sagda belopp ha 3,368,000 kronor avsetts för anskaffande av installation av alarmeringsanläggningar samt för drift och underhåll av anläggningarna. För vidtagande av erforderliga anordningar å telefonstationer för telefonalarmering till allmänheten har vidare avsetts ett belopp av 340,000 kronor. Slutligen hava 200,000 kronor avsetts för anskaffande och installation av alarmeringscentraler.

Inspektionen omnämner härefter, att alarmeringsanläggningar numera anskaffats och installerats inom praktiskt taget samtliga luftskyddsorter samt redogör för i vilken utsträckning telefonalarmering till allmänheten hittills anordnats eller förberedelser för sådan alarmering vidtagits.

I fråga om medelsbehovet för nästa budgetår hänvisar inspektionen till en början till att inspektionen tidigare anmält, att det syntes ändamålsenligt att inom vissa orter, i vilka inspektionen nödgats installera alarmeringsanläggningar bestående av enbart tyfonaggregat för högtryck, komplettera dessa anläggningar med tyfonaggregat för kompressordrift. Erfarenheten hade nämligen visat, att vissa svårigheter vid utbyte och laddning av tryckluftbehållare kunde uppstå. Samtidigt hade inspektionen emellertid framhållit, att denna komplettering av larmaggregat, vilken kostnadsberäknats till omkring 35,000 kronor, tills vidare kunde anstå. Inspektionen anser det nu önskvärt, att ifrågavarande komplettering snarast möjligt kommer till stånd samt hemställer om anvisande av det härför erforderliga beloppet, 35,000 kronor.

För anskaffande av reservaggregat anser inspektionen ett belopp av 15,000 kronor vara erforderligt. Beloppet är avsett att användas dels till anskaffning av aggregat för nytillkomna luftskyddsorter, dels ock för att möjliggöra ersättning av sådana aggregat, som förstörts genom vådahändelse.

Inspektionen hemställer därjämte om anvisande av medel för inköp av reservdelar till alarmeringsanläggningar. Inspektionen anför, att av hittills till alarmeringsanordningar anvisade medel ett mindre belopp tagits i anspråk för anskaffande av viss reservutrustning. Sålunda hade ett mindre antal larmaggregat och ventilskåp till tyfonaggregat för högtryck upplagts i förråd, varjämte viss förbrukningsmateriel (fiberpackningar och säkringar till manövercentraler och manöverapparater) anskaffats såsom reserv. För att tillgången å mera betydelsefulla reservdelar skulle kunna säkerställas, borde sådana anskaffas och uppläggas i förråd redan i fredstid. Kostnaderna för ett förstahandsförråd av sådana reservdelar beräknade inspektionen till i runt tal 30,000 kronor.

Vidare har inspektionen ansett medel böra anvisas för översyn av alarmeringsanläggningar. Inspektionen anför härom följande.

De alarmeringsanläggningar, som installerats, måste med vissa jämna mellanrum överses och repareras för att icke förstöras i förtid. Det är givetvis av särskild betydelse, att översynen utföres av fullt kompetent och fackutbildad personal. Sådan personal finnes emellertid att tillgå endast inom ett fåtal luftskyddsorter, varför inspektionen funnit det nödvändigt, att arbetet planeras och ledes direkt av inspektionen.

Inspektionen omnämner, att undersökningar företagits rörande möjligheterna att få denna översyn utförd genom privat firma. Kostnaderna därför hade emellertid befunnits bliva alltför höga, varför i stället undersökning företagits rörande kostnaderna för det fall att arbetet utfördes av personal, som vore anställd hos inspektionen. Därvid hade räknats med att översyn skulle företagas å samtliga genom inspektionens försorg installerade aggregat, d. v. s. 1,475, varjämte laddningsaggregat för tryckluftbehållare skulle överses. Samtliga aggregat skulle bliva föremål för översyn minst en gång var fjortonde eller femtonde månad. Emellertid erfordrades, att en särskild montör anställdes hos inspektionen för att under ledning av den ingenjör, som inom inspektionen handlade alarmeringsfrågor, utföra arbetet. Det vore enligt inspektionen nödvändigt, att först låta montören genomgå viss specialutbildning under ungefär 1½ månads tid. Kostnaderna för denna utbildning skulle utgöras av lön för montören samt eventuella rese- och traktamentskostnader. För nedbringande av res tiden mellan och inom de olika luftskyddsorterna och för transport av nödig verktygs- och reservdelsutrustning syntes det erforderligt, att montören utrustades med bil. Kostnaderna beräknades av inspektionen på följande sätt:

Engångskostnad.

Skåpbil inklusive gengasgenerator	högst kronor 14,000
Verktygsutrustning	» » 2,000
	<hr/> Summa kronor 16,000

Löpande kostnader under första året.

Lön till montören	kronor	5,500
Traktamenten till montören (300 dygn à 15 kronor)	»	4,500
Driftkostnader, underhåll av bilen m. m.	»	3,925
Reservdelar, tätningmateriel m. m.	»	3,000
Summa kronor		16,925

Under de närmast följande åren skulle enligt inspektionens beräkningar årskostnaderna komma att belöpa sig till 17,850 kronor.

De gjorda undersökningarna utvisade enligt inspektionen, att kostnaderna för statsverket skulle bli betydligt mindre, om erforderlig service utfördes i inspektionens regi och enligt ovanstående grunder än om privat firma anlätades för ändamålet. Ytterligare den synpunkten framhålles av inspektionen, att montören även kunde utnyttjas till att utföra kvävgasfyllning och igenlödning av zinklådor, som användes till förvaring av gasmasker. Även andra alternativ kunde tänkas för lösande av ifrågavarande spörsmål. Sålunda kunde en eller flera montörer utbildas länsvis för att inom länen handhåva översynen av alarmeringsanläggningarna. En annan utväg vore, att telegrafverket genom sina montörer åtog sig dessa arbetsuppgifter. Inspektionen hade även för avsikt att undersöka nämnda möjligheter. I avvaktan därpå syntes emellertid ett belopp av högst 33,000 kronor böra beräknas för nästa budgetår för bestridande av servicekostnaderna enligt det alternativ, som kunde befinnas mest ändamålsenligt.

För anskaffande av ett antal alarmeringscentraler eller fjärrlarmfördelare hemställer inspektionen om anvisande av ett belopp av 40,000 kronor. Inspektionen anför härutinnan följande:

Genom hemvärnets tillkomst hava ytterligare krav uppställts på telefonalarmeringen. Sålunda skola samtliga hemvärnsområdesbefälhavare erhålla sådan alarmering. Då dessa larmmottagare äro uppförda på den s. k. A-förteckningen, som huvudsakligen upptager militära larmmottagare, ha de förtursrätt till alarmering före mottagare, som uppförts på den s. k. B-förteckningen, vilken huvudsakligen innehåller civila larmmottagare. Dessa förhållanden ha i en del fall medfört, att viktiga industrier icke kunnat erhålla telefonalarmering, då den utrustning, som funnits (alarmeringscentraler) icke medgivit alarmering till erforderligt antal objekt. På grund härav är det önskvärt, att ytterligare ett antal alarmeringscentraler eller liknande utrustning, t. ex. s. k. fjärrlarmfördelare anskaffas. Det antal alarmeringscentraler eller fjärrlarmfördelare, som erfordras, har inspektionen beräknat till 20. Kostnaderna torde uppgå till omkring 40,000 kronor för 20 alarmeringscentraler och omkring 20,000 kronor för samma antal fjärrlarmfördelare. Vilken utrustning som är att föredraga bör avgöras från fall till fall. Med anledning härav torde man böra räkna med det högre beloppet.

Slutligen hemställer inspektionen om anvisande av ett belopp av 86,000 kronor för täckande av drift- och underhållskostnader för alarmeringsanläggningarna. Inspektionen påpekar, att i det förslag till ny luftskyddslag, som utarbetats inom inspektionen, föreslagits, att kommunerna själva skulle bestrida ifrågavarande kostnader. I avvaktan på ändrade bestämmelser här-

utinnan ansåge inspektionen medel till dessa kostnader böra anvisas under förevarande anslag. Driftkostnaderna för alarmeringsanläggningar utgjordes huvudsakligen av kostnader för elektrisk energi, laddning av tryckluftbehållare, inberäknat transportkostnader, samt årliga abonnemangsavgifter till telegrafverket för manöverledning. Genom överenskommelse med vederbörande kraftleverantör erhöles i regel den elektriska energin kostnadsfritt. Något särskilt belopp syntes därför icke böra beräknas för elektrisk energi. Utgifterna för manöverledningarna, som skulle erläggas förskottsvis årligen i februari månad, beräknades uppgå till 70,000 kronor. Kostnaderna för en laddning av samtliga tryckluftbehållare till tyfonaggregat för högtryck beräknades till 10,000 kronor, transportkostnaderna inberäknade. Kostnaderna för olja till tyfonaggregaten för kompressordrift torde uppgå till 1,000 kronor. Slutligen syntes ett belopp av 5,000 kronor böra här upptagas för reparation av larmaggregaten samt målning och underhåll av vissa aggregat.

Sedermåra har luftskyddsinspektionen i skrivelse den 28 februari 1942 hemställt om ytterligare anslag å 150,000 kronor till alarmeringsanordningar för budgetåret 1942/43.

Inspektionen hänvisar i skrivelsen till ett förslag om fastställande av ny förteckning över rikets luftskyddsorter, som för närvarande vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Enligt nämnda förslag, vilket i stort sett innebure ett tillgodoseende av de önskemål, som uttalats av länsstyrelserna, skulle en ökning ske av antalet luftskyddsorter i riket. Inspektionen anför vidare:

Ett fastställande av ifrågavarande förslag till förteckning över luftskyddsorter torde medföra att i vissa orter, som tidigare ej utgjort luftskyddsorter, åtgärder böra vidtagas för varnande av civilbefolkningen i händelse av luftanfall på samma sätt som skett i de nuvarande luftskyddsorterna. Enligt en av inspektionen verkställd utredning torde antalet av de för dessa orter erforderliga aggregaten kunna uppskattas till ungefär 40 stycken. Kostnaderna härför jämte installation ha beräknats till 128,000 kronor. För centralmanövrering av anläggningarna erfordras 30 stycken manöverapparater, vilka betinga ett pris av 460 kronor, eller tillhopa 13,800 kronor. Hårtill kommer dels installationskostnaderna för ifrågavarande apparater, vilka — beräknade efter 100 kronor per styck — skulle uppgå till 3,000 kronor, dels ock kostnaderna för erforderliga manöverledningar, 800 kronor. Vissa av manöverapparaterna — cirka fem stycken — torde icke kunna anslutas till respektive telefonstationsbatterier på grund av att batterierna icke hålla erforderlig spänning. Särskilda batterier jämte erforderliga laddningsanordningar måste därför anskaffas till dessa manöverapparater, vilket kan beräknas kosta 2,500 kronor. Slutligen anser sig inspektionen böra räkna med ett belopp av cirka 2,000 kronor till bestridande av kostnaderna för aggregatens underhåll och reparation m. m. Totalsumman av de nu angivna kostnaderna kan sålunda beräknas till i runt tal 150,000 kronor.

Det i inspektionens tidigare anslagsäskanden för nästa budgetår upptagna beloppet på 15,000 kronor för anskaffande av reservaggregat torde i sin helhet böra under nästkommande budgetår reserveras till kostnader för ersättning av aggregat, som av en eller annan anledning totalt förstörts. Inspektionen anser sig därför icke böra ifrågasätta någon reducering av det belopp, som beräknats åtgå för installation av larmaggregat i orter, som i enlighet med inspektionens förslag skulle upptagas i förteckningen över rikets luftskyddsorter.

Enligt luftskyddsinspektionens beräkningar skulle sålunda under anslaget till alarmeringsanordningar för nästa budgetår behöva anvisas följande belopp:

Komplettering av larmaggregat	kronor	35,000
Inköp av reservaggregat	»	15,000
Inköp av reservdelar	»	30,000
Översyn av alarmeringsanläggningar	»	33,000
Anskaffande av alarmeringscentraler	»	40,000
Drift- och underhållskostnader för alarmeringsanläggningar...	»	86,000
Alarmeringsanläggningar å nytillkomna luftskyddsorter	»	150,000
Summa kronor		389,000

I detta sammanhang torde böra anmälas en av luftskyddsinspektionen i skrivelse den 19 juni 1941 gjord framställning om gottgörelse åt telegrafstyrelsen för vissa kostnader i anledning av luftskyddstillstånd. Inspektionen hänvisar till en skrivelse från styrelsen, däri meddelats, att fjärralarmering utsändes under viss tid år 1940 samt att styrelsen i ersättning till stationspersonal för tjänstgöring under den tid stationerna på grund av fjärralarmeringen måste hållas öppna nattetid utbetalat tillhopa 11,064 kronor 75 öre. Den för telegrafverket fastställda utgiftsstaten inrymde emellertid icke medel för bestridande av dylika kostnader, varför styrelsen anhöll om besked rörande sättet för täckande av nämnda kostnader.

Luftskyddsinspektionen anför i sin framställning i ärendet, att telefonalarmering ej enbart vore ett luftskyddsintresse utan även tjänade rent militära behov. Varken inspektionen eller militära myndigheter hade emellertid medel till sitt förfogande för gäldande av de av alarmeringen föranledda kostnaderna. Inspektionen hemställde därför, att medel till täckande av den av telegrafstyrelsen angivna kostnaden måtte ställas till förfogande ävensom att direktiv måtte meddelas, huru dylika kostnader framdeles skulle bestridas.

Statskontoret, som yttrat sig över framställningen, anser det ligga närmast till hands, att ifrågavarande gottgörelse gäldas från det å förskottsstaten för försvarsväsendet uppförda anslaget till förstärkning av den civila administrationen.

Departementschefen.

Luftskyddsinspektionen har hemställt, att under förevarande anslag för nästa budgetår måtte anvisas medel för dels anskaffande av nya alarmeringsanläggningar jämte tillbehör till sådana anläggningar, dels ock bestridande av kostnaderna för drift och underhåll av anläggningarna. Av det för nyanskaffning beräknade beloppet, 270,000 kronor, är större delen eller 150,000 kronor avsedd att användas för inköp av alarmeringsanläggningar i nya luftskyddsorter. Det av inspektionen avlätna förslaget till ny förteckning över rikets luftskyddsorter innebär nämligen, att omkring 30 nya luftskyddsorter skulle tillkomma. Ehuru jag ännu icke varit i tillfälle att taga ställning till förslaget, torde man böra räkna med att inspektionens och vederbörande länsstyrelses

samstämmiga uppfattning om önskvärdheten av att ett visst samhälle göres till luftskyddsort såsom regel icke kommer att frångås. Det måste uppenbarligen tillses, att de nya luftskyddsorterna genom statens försorg förses med liknande utrustning som genom statlig insats ordnats för de hittillsvarande luftskyddsorterna. Nyanskaffningen i övrigt avser viss komplettering av redan installerade larmaggregat för en kostnad av 35,000 kronor, inköp av larmaggregat att läggas i reserv för 15,000 kronor, inköp av reservdelar för 30,000 kronor samt anskaffande av alarmeringscentraler för 40,000 kronor. Anskaffningen av ifrågavarande materiel synes mig behöfelig, varför jag tillstyrker densamma. Dock synes mig det beräknade beloppet till anskaffande av reservaggregat, vilket avsetts bland annat för aggregat till nytillkomna luftskyddsorter, med hänsyn till det för nämnda ändamål särskilt upptagna beloppet kunna nedsättas från föreslagna 15,000 till 11,000 kronor.

Till bestridande av kostnaderna för drift, underhåll och översyn av alarmeringsanläggningar har inspektionen ansett ett belopp av 119,000 kronor erforderligt. Inspektionen har föreslagit anordnande av en särskild centralt ledd översyn av ifrågavarande anläggningar. Inspektionens förslag härutinnan anser jag mig böra biträda. Det synes mig nämligen vara av stor betydelse såväl för anläggningarnas driftsäkerhet som för deras hållbarhet att de bliva föremål för fortlöpande översyn av därtill kompetent person. Inspektionen har haft uppe till övervägande fyra olika sätt till lösning av denna fråga. Enligt vad från inspektionen under hand uppgivits har slutgiltig undersökning numera verkställts beträffande samtliga dessa alternativ, därvid framgått, att anordningen med anställande av en montör, som med jämna mellanrum översåge samtliga alarmeringsanläggningar inom landet, vore den lämpligaste. Jag finner mig därför böra förorda detta alternativ. Kostnaderna härför hava av inspektionen för nästa budgetår beräknats till omkring 33,000 kronor och för följande budgetår till 17,850 kronor. I enlighet med inspektionens beräkningar torde för ändamålet böra avses ett belopp av 33,000 kronor för nästa budgetår.

Inspektionens beräkningar, enligt vilka för drift- och underhållskostnader skulle erfordras sammanlagt 86,000 kronor, synas mig jämväl kunna godtagas.

Inspektionen har slutligen gjort framställning om ersättning till telegrafstyrelsen för vissa kostnader för under del av år 1940 anbefalld fjärralarmering. Dessa kostnader, vilka uppgått till i runt tal 11,065 kronor, torde böra bestridas från förevarande anslag. Jämväl under år 1941 har viss kortare tid sådan alarmering varit anordnad. Även kostnaderna härför böra täckas från anslaget. För täckande av samtliga här avsedda kostnader torde ett belopp av 20,000 kronor vara tillräckligt. Detta belopp bör därför beräknas för ändamålet. Skulle framdeles kostnader av förevarande slag uppkomma till högre belopp än nu beräknats, torde särskild framställning om deras täckande böra göras.

I enlighet med vad jag här föreslagit skulle till alarmeringsanordningar för nästa budgetår behöva anvisas ett belopp av (266,000 + 119,000 + 20,000) 405,000 kronor.

IV. Civilt luftskydd: Gasskyddsutrustning.

I skrivelsen den 10 september 1941 har *luftskyddsinspektionen* hemställt om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår samt därvid anført i huvudsak följande.

Till civilt luftskydd: gasskyddsutrustning hava tidigare anvisats reservationsanslag å tillhopa 38,145,000 kronor. De anvisade medlen hava använts till anskaffning av dels gasmasker, gasskyddskläder och annan personlig utrustning för den aktiva luftskyddspersonalen, dels folkgasmasker för den i det civila luftskyddet icke aktivt deltagande civilbefolkningen, dels ock viss sjukvårdsmateriel m. m.

Av denna utrustning är viss mindre del utlämnad till den aktiva luftskyddspersonalen för att användas vid utbildningskurser och övningar, varemot den större delen är upplagd i mobiliseringsförråd på landets luftskyddsorter för att vid krig användas till den aktiva personalens utrustande. Sålunda äro exempelvis av gasmasker 36,000 utlämnade för övningsändamål och 2,123,000 förvarade i mobiliseringsförråd. Behovet för övningsändamål av personlig gasskyddsutrustning torde för några år framåt vara i det närmaste fyllt. Vissa mindre kompletteringar äro dock alltjämt erforderliga, särskilt av övningsmaterielen till industrierna, vilkas tilldelning av dylik materiel tidigare måst starkt begränsas på grund av att den först anskaffade materielen i första hand måste tagas i anspråk för tillgodoseende av det allmänna luftskyddets behov. Vidare tillkomma varje år nya luftskyddsorter, vilkas behov av gasskyddsutrustning måste tillgodoses. Genom att övningsmaterielen ständigt toges i bruk för utbildningskurser och övningar är en stor del av densamma efter några års användning förbrukad. En del av den nu befintliga övningsmaterielen har varit i bruk i närmare tre år. Reparationer av dylik materiel komma årligen att erfordras i stor utsträckning och på grund av de betydande kvantiteter olika materielslag, varom här är fråga, medföra avsevärda kostnader.

De gasmasker, vilka upplagts i mobiliseringsförråden, hava för att öka lagringsbeständigheten förpackats i hermetiskt tillslutna, kvävgasfyllda zinklådor. När luftskyddstillstånd inträdde i april månad 1940, beordrades luftskyddsheferna att utdela gasmasker till den aktiva personalen inom det allmänna luftskyddet, varvid mobiliseringsförpackningarna skulle brytas i den utsträckning som var erforderlig. Vidare anbefalldes övningar, vid vilka personalen skulle vara iförd gasmask. Detta har medfört en ökad förbrukning av gasmasker, särskilt av maskernas filterbehållare, då det i desamma ingående aktiva kolets upptagningsförmåga genom luftfuktighetens inverkan minskar.

Med hänsyn till vad här anförts uppskattar inspektionen att till materiel för den aktiva luftskyddspersonalens utbildning och övning samt för bestridande av reparationskostnader under nästkommande budgetår kommer att erfordras 500,000 kronor.

Luftskyddsinspektionen har vidare hemställt om anvisande av medel för inköp av ett antal förvaringsväskor för gasmasker. Inspektionen anför härom följande.

Till skydd för den del av civilbefolkningen inom landets luftskyddsorter, vilken icke aktivt deltagar i det civila luftskyddet, har anskaffats s. k. folkgasmasker. Dessa folkgasmasker, vilka förvaras i pappfodral av enklaste slag, voro ursprungligen avsedda enbart för ovannämnda civilbefolkning. På grund av att det totala antalet aktiv luftskyddspersonal i landet numera är mer än

dubbelt så stort som vad ursprungligen beräknades har det antal gasmasker av kvalitativt bättre typer, som anskaffats, blivit otillräckligt. Sedan verkställda undersökningar givit vid handen, att folkgasmasken kunde i viss utsträckning användas även av den aktiva personalen, har emellertid befunnits lämpligt, att den aktiva hemskyddspersonalen — med undantag av personalen inom hemskyddets brandtjänst — utrustas med folkgasmasker (gasmask, typ C). De folkgasmasker, som komma att användas av denna personal, måste emellertid förvaras i fodral eller väska, som kan motstå vissa påfrestningar. För dessa gasmasker böra därför anskaffas väskor av smärtingtyg till ett antal av 240,000. Inspektionen har vid denna beräkning utgått från, att det totala antalet aktiv luftskyddspersonal uppgår till 750,000 personer. Lämpliga tygväskor torde kunna erhållas till ett pris av 1 krona 50 öre stycket. Den sammanlagda kostnaden för ifrågavarande anskaffning skulle följaktligen uppgå till 360,000 kronor, vilket belopp bör anvisas för budgetåret 1942/43.

Slutligen har luftskyddsinspektionen hemställt, att under förevarande anslag måtte anvisas medel för anskaffande av ytterligare ett antal stålhjälm^{ar} för den aktiva luftskyddspersonalen. Inspektionen uppger, att hittills anskaffats 600,000 stålhjälm^{ar} för utrustning av sagda personal. Då den aktiva personalen beräknades uppgå till 750,000 personer, skulle sålunda ytterligare 150,000 stålhjälm^{ar} behöva anskaffas. Emellertid har inspektionen icke ansett erforderligt, att all aktiv personal utrustas med stålhjälm^{ar}. Sålunda borde en del av personalen inom sjukvårdstjänsten kunna undvara stålhjälm^{ar}. I betraktande av önskvärdheten av att en viss mindre reserv av hjälm^{ar} upplades, syntes emellertid nyanskaffningen ändock böra uppgå till 150,000 hjälm^{ar}. Inspektionen beräknade, att därigenom en reserv på 25,000 stålhjälm^{ar} skulle erhållas. Priset för hjälm torde vid en kommande anskaffning böra beräknas till 9 kronor stycket, varför för ändamålet skulle erfordras ett belopp av 1,350,000 kronor.

Under reservationsanslaget civilt luftskydd: gasskyddsutrustning skulle sålunda enligt inspektionens nyssnämnda beräkningar för budgetåret 1942/43 erfordras (500,000 + 360,000 + 1,350,000) 2,210,000 kronor.

I fråga om inspektionens beslut att hemställa om medel för inköp av väskor för folkgasmasker samt stålhjälm^{ar} hava tre av inspektionens sakkunniga (polisintendenten Zetterquist, statskommissarien Johnsson och civilingenjören Gustafsson) anmält avvikande mening. Nämnda sakkunniga anse, med hänsyn jämväl till rådande statsfinansiella förhållanden, de anordningar, som redan vidtagits i berörda avseenden, innebära en tillräcklig beredskap.

I skrivelse den 28 februari 1942 har luftskyddsinspektionen därjämte hemställt om anvisande av ytterligare medel för gasskyddsutrustning. I skrivelsen hänvisar inspektionen till det under punkten rörande alarmeringsanordningar omnämnda förslaget till ny förteckning över rikets luftskyddsorter. De nya luftskyddsorterna borde tilldelas luftskyddsmateriel efter samma grunder, som iakttagits vid tilldelningen av dylik materiel till de nuvarande luftskyddsorterna. Ifrågavarande utrustning utgjordes av dels gasmasker, gasskyddskläder och annan personlig utrustning för den aktiva luftskyddspersonalen, dels folkgasmasker för den i det civila luftskyddet icke aktivt deltagande

civilbefolkningen, dels ock viss sjukvårdsmateriel m. m. Innan omfattningen av den aktiva luftskyddspersonalens storlek inom de nya luftskyddsorterna vore närmare klarlagd, kunde en mera exakt beräkning av ifrågavarande kostnader icke ske. Efter jämförelse med kostnaderna för den materiel, som ansetts erforderlig för en tillfredsställande utrustning av nuvarande luftskyddsorter ansåge sig emellertid inspektionen böra uppskatta kostnaderna för utrustningen av de nya luftskyddsorterna till i runt tal 700,000 kronor.

Enligt luftskyddsinspektionens beräkningar skulle således till gasskyddsutrustning erfordras tillhopa ($2,210,000 + 700,000$) 2,910,000 kronor.

Departementschefen.

Jag har intet att erinra mot luftskyddsinspektionens framställning om anslag å 500,000 kronor till anskaffande av övningsmateriel för den aktiva luftskyddspersonalen och för bestridande av reparationskostnader för dylik materiel. Det torde även vara nödvändigt att anskaffa fodral av viss hållbarhet till de folkgasmasker, som äro avsedda att användas av aktiv luftskyddspersonal, för vilket ändamål jag beräknar ett belopp av 360,000 kronor.

Inspektionens framställning om medel för anskaffande av stålhelmar avser inköp av 150,000 sådana helmar utöver de till ett antal av 600,000 förut inköpta. Hjälmarna äro avsedda att — bortsett från 25,000 helmar, som skulle uppläggas i reserv — tillhandahållas aktiv luftskyddspersonal. Sammanlagt beräknas den aktiva personalen inom det allmänna luftskyddet, industriluftskyddet och det enskilda luftskyddet uppgå till 750,000 personer. De hittills anskaffade stålhelmar äro sålunda ej tillräckliga för att förse all aktiv personal med dylika helmar. Fråga är emellertid, om man bör ställa sig ett sådant mål före. Det är omöjligt att för närvarande med säkerhet förutse, hur hemskyddsorganisationen slutligen kommer att gestaltas. Tänkbart är dock att varje arbetsför man och kvinna får vara beredd att rycka in, och det är därför knappast möjligt att nu angiva en någorlunda slutgiltig siffra på antalet i det enskilda luftskyddet enrollerade personer. Nödvändigheten av att samtliga inom det enskilda luftskyddet äro försedda med stålhelmar kan icke betraktas som så given, att man kan lämna kostnadssynpunkterna ur räkningen. På grund därav torde man tills vidare böra åtnöjas med den anskaffning av stålhelmar, som hittills ägt rum.

Vad slutligen beträffar frågan om anskaffande av viss gasskyddsutrustning m. m. avsedd för nytillkomna luftskyddsorter innebär luftskyddsinspektionens förslag till ny förteckning över rikets luftskyddsorter, såsom jag redan vid behandlingen av nästföregående punkt anför, att omkring 30 nya luftskyddsorter skulle tillkomma. De nya luftskyddsorterna böra förseas med liknande utrustning, som genom statlig insats ordnats för de hittillsvarande. Emot luftskyddsinspektionens uppskattning av kostnaderna härför till 700,000 kronor anser jag icke något vara att erinra.

I enlighet med vad jag här förordat skulle till gasskyddsutrustning för nästa budgetår behöva anvisas ($500,000 + 360,000 + 700,000$) 1,560,000 kronor.

V. Civilt luftskydd: Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m.

Till ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 495,000 kronor, vilket anslag är avsett att disponeras sålunda:

Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål	kronor 450,000
Undervisningsmateriel vid statens luftskyddsskola	» 15,000
Transport av luftskyddsmateriel	» 25,000
Utbildning och övning vid gasskyddslaboratorier	» 5,000
<hr/>	
Summa kronor	495,000

Luftskyddsinspektionen har i sin skrivelse den 10 september 1941 beträffande förevarande anslag anfört i huvudsak följande.

En av de viktigaste uppgifterna inom luftskyddet är luftskyddspersonalens utbildning. Utbildningsverksamheten har under det senaste året i möjligaste mån forcerats. Varje år medför emellertid nya årsklasser, vilka måste utbildas. Vidare är det angeläget, att färdigheten och kunskaperna hos den personal, som erhållit utbildning, genom övningar vidmakthållas. Erfarenheterna från större luftskyddsövningar hava givit vid handen, att en intensifierad övningsverksamhet är ofrånkomligen nödvändig för att luftskyddets organisationer skola kunna utföra sina uppgifter. Behovet av den förbrukningsmateriel, som erfordras för denna utbildnings- och övningsverksamhet, synes därför under nästkommande budgetår icke komma att avsevärt minska. Inspektionen finner, att för detta ändamål ett belopp av 400,000 kronor bör beräknas för budgetåret 1942/43.

För den materiel, som förbrukas vid undervisningen vid statens luftskyddsskola, har under innevarande budgetår anvisats 15,000 kronor. För nästkommande budgetår synes inspektionen detta belopp kunna nedsättas till 5,000 kronor.

Kostnaderna för transporter av luftskyddsmateriel hava under innevarande budgetår beräknats till 25,000 kronor. I betraktande av att utbildnings- och övningsverksamheten under budgetåret 1942/43 torde komma att bedrivas i ungefärligen samma omfattning som under innevarande budgetår anser inspektionen medelsbehovet jämväl under nästkommande budgetår böra beräknas till 25,000 kronor.

För bedrivande av erforderlig utbildning och övning vid de 15 gasskyddslaboratorier, som numera äro inrättade, bör för nästkommande budgetår beräknas samma belopp, som anvisats för innevarande budgetår, eller högst 5,000 kronor.

Enligt luftskyddsinspektionens beräkningar skulle sålunda till anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. för budgetåret 1942/43 erfordras ett anslag av $(400,000 + 5,000 + 25,000 + 5,000)$ 435,000 kronor.

Departementschefen.

Luftskyddsinspektionens beräkningar av anslaget till anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål anser jag mig böra godtaga. För ändamålet bör alltså anvisas ett förslagsanslag av 435,000 kronor.

VI. Civilt luftskydd: Luftskyddsövningar.

Anslaget är avsett att användas för bekostande av sådana luftskyddsövningar, som anordnas på luftskyddsinspektionens initiativ i avsikt att *dels* pröva luftskyddstjänstens organisation, *dels ock* utröna luftskyddets funktionsduglighet inom olika delar av landet.

Till ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 50,000 kronor, av vilket belopp ungefär hälften är avsett att fördelas på länsstyrelserna att användas för sådana övningar, som dessa anordna på anmodan av luftskyddsinspektionen. I propositionen nr 305 till 1941 års riksdag anmälades, att inspektionen föreslagit intensifiering under budgetåret av ifrågavarande övningsverksamhet. Anslaget beräknades i anledning härav komma att överskridas med 25,000 kronor. I propositionen förordades, att inspektionen finge taga förevarande anslag i anspråk i nämnda omfattning. Riksdagen framställde ej erinran däremot.

I enlighet med förslag i nyssnämnda proposition har medgivits, att om det befinnes oundgängligen nödvändigt att för luftskyddsövning såsom övningsledare tillfälligt anlita sakkunnig person från annat luftskyddsområde och att tillerkänna denne särskild ersättning därför, förevarande anslag får tagas i anspråk för ändamålet. Enligt gjorda uttalanden förutsattes, att dylik ersättning hölles inom snäva gränser.

I skrivelsen den 10 september 1941 har *luftskyddsinspektionen* anfört, att de luftskyddsövningar, som avhållits under sistförflutna och innevarande budgetår utvisat, att behovet av övningar vore synnerligen stort, och att genom dylika övningar de brister, som förefunnes i fråga om den personella beredskapen, bäst kunde avhjälpas. Inspektionens verksamhet borde sålunda i fortsättningen särskilt inrikta sig på detta område. Av denna anledning ansåge inspektionen, att kostnaderna för luftskyddsövningar för nästa budgetår borde beräknas till i runt tal 100,000 kronor. Då de tjänstemän, som för närvarande vore anställda inom inspektionen, i stor utsträckning vore bundna av andra arbetsuppgifter, syntes det erforderligt att tillfälligt anlita viss sakkunnig personal såsom övningsledare. Inspektionen borde därför erhålla bemyndigande att utnyttja här ifrågavarande anslag jämväl för tillfälligt anlitande av dylika övningsledare ävensom för bestridande av kostnaderna för resor och traktamenten åt dessa.

Departementschefen.

En nödvändig förutsättning för att de betydande belopp, som av stat och kommun anslås till det civila luftskyddet, skola komma till avsedd nytta är att personalen i händelse av luftanfall på förhand genom i möjligaste mån verklighetsbetonade övningar gjorts förtrogen med sin uppgift. Stor betydelse härvid hava de övningar, som anordnas på initiativ av luftskyddsinspektionen och för vilka kostnaderna bestridas med anlitande av förevarande anslag. En höjning av anslaget på den grund att övningsverksamheten är avsedd att ytterligare intensifieras kan därför icke rimligen möta gensaga.

Jag har därför ej något att invända mot inspektionens förslag om att för ifrågavarande övningar anvisa ett anslag för nästa budgetår å 100,000 kronor.

Under samma förutsättningar som för närvarande gälla torde jämväl i fortsättningen få bestridas ersättningar till sakkunniga, vilka tillfälligt anlitas såsom övningsledare inom annat luftskyddsområde än det, i vilket de må innehava befattning inom luftskyddet.

VII. Civilt luftskydd: Försöksverksamhet.

Till försöksverksamhet har för budgetåret 1941/42 anvisats ett förslagsanslag av 65,000 kronor. Av detta belopp äro 40,000 kronor avsedda för luftskyddsinspektionens egen försöksverksamhet, under det att 25,000 kronor beräknats för bestridande av kostnaderna för den försöksverksamhet, som av försvarsväsendets kemiska anstalt utföres för inspektionens räkning.

Rörande detta anslag har *luftskyddsinspektionen* i sin skrivelse den 10 september 1941 anfört i huvudsak följande.

Den försöksverksamhet, som här avses, omfattar snart sagt alla inspektionens arbetsområden av mer eller mindre teknisk karaktär. Vad medelsbehovet för nästkommande budgetår beträffar föreligger för närvarande brist på lämpliga råvaror för åstadkommande av för maskering och camouflering ändamålsenliga färger. Försök att åstadkomma dylika färger måste därför bedrivas jämväl i fortsättningen. Ytterligare försök erfordras jämväl ifråga om övriga orienteringsförsvarande åtgärder, särskilt mörkläggning. För nu nämnda ändamål bör beräknas ett belopp av 5,000 kronor.

Försöken å det byggnadstekniska området hava hittills i huvudsak bestått av vissa skjutförsök mot granitkonstruktioner m. m. ävensom vissa prov beträffande skyddsrum. Nyssnämnda försöksverksamhet bedrivs numera av statens industrikommission i samråd med luftskyddsinspektionen. Provning av materiel och viss försöksverksamhet inom röjnings- och räddningstjänsten samt reparationstjänsten erfordras alltfjämt. För sistnämnda försök bör beräknas ett belopp av 5,000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts instruktion den 28 juni 1941 för luftskyddsinspektionen åligger det inspektionen bland annat att göra sig underrättad om förhållandena inom brandväsendet i riket, däri inbegripet skogsbrandskyddet, samt, om därvid ådagaläggas, att särskilda åtgärder erfordras för att brandväsendet skall kunna tillfredsställande fylla sin uppgift jämväl i händelse av luftanfall, giva länsstyrelser eller andra brandmyndigheter nödiga anvisningar. Inspektionen har även bemyndigats att anskaffa ett större antal motorsprutor och annan brandarmatur. Då inspektionens arbete i anledning härav i viss utsträckning inriktats på det brandskyddstekniska området, bedrivs inom inspektionen vissa försök på detta område. Sålunda pågår för närvarande en omfattande undersökning av värdet av olika släckningsmetoder vid vattenbrist. Det synes vidare angeläget att utprova olika släckningsmedel för att största möjliga enhetlighet må kunna ernås vid nyuppsättning av brandkårer. Särskilt studium bör även ägnas de moderna angreppsmedlen, som i vissa betydelsefulla avseenden framtvinga andra släckningsmetoder än de hittills brukliga. Det torde närmast ankomma på statens brandskola att leda denna försöksverksamhet, men då inspektionen erfarit, att sagda myndighet i sina anslagsberäkningar för nästa budgetår icke upptagit något belopp för detta ändamål, anser inspektionen det lämpligt, att försöken utföras av inspektionen. För de brandtekniska försöken synes ett belopp av 10,000 kronor vara tillfyllest.

Vidare bör i likhet med vad tidigare skett ett belopp av 25,000 kronor beräknas för bestridande av kostnaderna för den försöksverksamhet, som av försvarsväsendets kemiska anstalt utföres för inspektionens räkning.

Enligt ovanstående beräkningar skulle alltså till försöksverksamhet erfordras ett anslag av (5,000 + 5,000 + 10,000 + 25,000) 45,000 kronor.

Departementschefen.

Emot luftskyddsinspektionens beräkningar av medelsbehovet under förevarande anslag har jag intet att erinra. Ett belopp av 45,000 kronor bör därför anvisas för här avsedda ändamål.

VIII. Civilt luftskydd: Statens luftskyddsskola.

Till ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 40,000 kronor, av vilket belopp 25,000 kronor äro avsedda för kurser anordnade av luftskyddsinspektionen och 15,000 kronor såsom bidrag till den av länsstyrelserna anordnade utbildningsverksamheten.

Luftskyddsinspektionen har i skrivelsen den 10 september 1941 anfört, att den utbildningsverksamhet, som hittills bedrivits, varit av sådan omfattning, att utbildningen i fortsättningen torde kunna inskränkas till i huvudsak kortare repetitionskurser, ehuru alltjämt en viss grundläggande utbildning måste äga rum. Med hänsyn därtill kunde icke dämera en definitiv plan för utbildningsverksamheten under nästkommande budgetår uppgöras. Medelsbehovet torde dock bliva väsentligt mindre än tidigare, och inspektionen beräknade, att för den centralt bedrivna utbildningsverksamheten ett belopp av 18,000 kronor skulle visa sig tillräckligt. Sagda belopp hade inspektionen preliminärt för avsikt att disponera på följande sätt:

1 kurs för luftskyddschefer i A- och B-orter om 6 dagar	kronor	800
1 kurs för luftskyddschefer i C- och D-orter om 6 dagar	»	800
2 kurser för luftskyddsledare vid industrier o. dyl. om 6 dagar	»	1,600
2 kurser för instruktörer om 6 dagar	»	1,600
1 kurs för gasskyddsinstruktörer om 6 dagar	»	800
2 kurser i hanterande och vård av luftskyddsmaterielen om 3 dagar	»	800
2 kurser i orienteringsförsvarande åtgärder om 3 dagar	»	800
1 kurs för polisskolan om 10 dagar	»	1,500
6 repetitionskurser för olika kategorier om 3 dagar	»	2,400
Expenser, materiel m. m.	»	4,500
Oförutsedda utgifter	»	2,400
Summa kronor		18,000

(Den för de särskilda kurserna angivna kostnaden avser kostnad för lärararvoden.)

Den utbildningsverksamhet, som bedrivs av länsstyrelserna anser inspektionen böra jämväl i fortsättningen erhålla understöd av medel, som anvisas under förevarande anslag. För nästa budgetår kunde dock enligt inspek-

tionens förmenande det härför avsedda beloppet minskas med 3,000 kronor till 12,000 kronor.

Till statens luftskyddsskola beräknar inspektionen sålunda ett anslag av (18,000 + 12,000) 30,000 kronor.

Departementschefen.

Luftskyddsinspektionen har räknat med att den utbildningsverksamhet, som bedrivs vid statens luftskyddsskola, i fortsättningen skall kunna inskränkas till att omfatta i huvudsak kortare repetitionskurser. På grund härav och då utgifterna för den av länsstyrelserna anordnade utbildningsverksamheten beräknats nedgå i förhållande till det därför under innevarande budgetår beräknade beloppet har anslaget av inspektionen föreslagits sänkt från 40,000 kronor till 30,000 kronor. Beloppet är avsett att fördelas med 18,000 kronor på den centralt bedrivna utbildningsverksamheten och 12,000 kronor på den genom länsstyrelserna bedrivna verksamheten.

Inspektionens uppskattning av medelsbehovet under anslaget till statens luftskyddsskola under nästa budgetår föranleder icke erinran från min sida.

I detta sammanhang vill jag erinra om att innevarande års riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 2 (bil. 4, punkt 13) under rubriken Civilt luftskydd: Resekostnads- och traktamentsersättning till vissa deltagare i kurser vid statens luftskyddsskola å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisat ett förslagsanslag av 17,000 kronor. Anslaget är avsett att användas för utbetalande av resekostnads- och traktamentsersättning till vissa högre befattningshavare inom det allmänna luftskyddet, vilka icke tillika äro befattningshavare vid polisväsendet, för deltagande i kurser vid statens luftskyddsskola. Ersättningen beräknas enligt rese- och traktamentsklassen II D. Vid anmälan av förevarande anslag anförde jag till statsrådsprotokollet, att det enligt gällande lagstiftning ej föreläge skyldighet för kommun att bestrida här avsedd resekostnads- och traktamentsersättning, men att kommunerna i åtskilliga fall utbetalat sådan ersättning. Med hänsyn till att det för effektiviteten inom luftskyddet vore av stor vikt, att vederbörande luftskyddsbefäl erhöles utbildning, vore det, enligt vad jag vidare framhöll, otillfredsställande, att det berodde av kommuns frivilliga beslut, huruvida det skulle vara ekonomiskt möjligt för vederbörande att förskaffa sig den erforderliga utbildningen.

Det för ändamålet anvisade anslaget är avsett att täcka kostnaderna för ifrågavarande ersättningar under första halvåret 1942. Luftskyddsinspektionens framställning i ärendet avsåg emellertid anslag för helt budgetår.

Jämväl för nästa budgetår böra medel anvisas för bestridande av här avsedda resekostnads- och traktamentsersättningar. Då för nästa budgetår en inskränkning i utbildningsverksamheten är avsedd att äga rum, torde ett belopp av 20,000 kronor kunna beräknas förslå för hela budgetåret. Jag vill emellertid föreslå, att för nästa budgetår särskilt anslag för ändamålet icke anvisas utan att i stället medel härför beräknas under anslaget till statens luftskyddsskola. Nämda anslag bör i enlighet härmed för nästa budgetår upptagas med (30,000 + 20,000) 50,000 kronor.

IX. Civilt luftskydd: Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m.

För ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 477,600 kronor, varav ett belopp av 427,600 kronor avsetts såsom bidrag till riksluftskyddsförbundet och 50,000 kronor såsom bidrag till svenska röda korset.

Luftskyddsinspektionen har med skrivelsen den 10 september 1941 i avskrift överlämnat en av *överstyrelsen för svenska röda korset* till inspektionen ställd skrivelse, däri överstyrelsen hemställt, att inspektionen måtte utverka, att ett statsanslag å 50,000 kronor ställdes till överstyrelsens förfogande i och för utbildning av luftskyddssamariter under budgetåret 1942/43. Överstyrelsen har i samband härmed anfört i huvudsak följande:

Under sistförflutna budgetår hade luftskyddssamariter huvudsakligen utbildats å luftskyddsorter tillhörande klassen D. Därmed torde åtminstone en första uppsättning av luftskyddssamariter finnas å samtliga luftskyddsorter. Den fortsatta utbildningen syntes därför i första hand böra avse att ordna repetitionsutbildning för redan utbildade samariter å luftskyddsorterna. Denna utbildning, vilken beräknades kunna genomföras under en tid av tre år, droge för nästa budgetår en kostnad av 20,000 kronor. Kurser för utbildning av luftskyddssamariter å luftskyddsplatserna beräknades komma att för samma budgetår draga en kostnad av 25,000 kronor. Härutöver ansågos nyutbildningskurser vara erforderliga å luftskyddsorterna i och för ersättande av avgång bland redan utbildade luftskyddssamariter. Kostnaderna för sistnämnda kurser komme att belöpa sig till 15,000 kronor. Sammanlagda kostnaderna för anordnandet av ovannämnda kurser utgjorde sålunda 60,000 kronor. Till täckande av denna summa ansåge sig överstyrelsen kunna bidraga med ett belopp av omkring 10,000 kronor.

Luftskyddsinspektionen framhåller, att den av svenska röda korset bedrivna kursverksamheten, vilken stode under inspektionens inseende, alltjämt måste anses vara förtjänt av statsmakternas stöd. Inspektionen hemställer därför, att ett belopp av 50,000 kronor beräknas som bidrag till ifrågavarande verksamhet.

Vidare har *riksluftskyddsförbundet* i skrivelse den 9 september 1941 hemställt om anvisande av medel för förbundets verksamhet under budgetåret 1942/43. I skrivelsen anföres, bland annat, att förbundets medlemsantal den 1 september 1941 beräknades till omkring 250,000. Förbundet bedreve i enlighet med statsmakternas direktiv upplysnings- och utbildningsverksamhet i främsta rummet angående hemskyddet. Utbildningsverksamheten bedreves dels genom en central utbildning av instruktörer, dels ock genom utbildningskurser, anordnade av länsförbund och lokalföreningar. Intill den 1 januari 1941 hade omkring 320,000 personer genom luftskyddsföreningarna erhållit utbildning i hemskyddstjänst. Kostnaderna för den av förbundet bedrivna frivilliga verksamheten utgjordes dels av utgifter för den centrala organisationen, dels ock av kostnader, som betingades av länsförbundens och luftskyddsföreningarnas verksamhet.

För den centrala organisationen och för stödjande av länsförbunden räknade riksluftskyddsförbundet för budgetåret 1942/43 med följande utgifter:

Organisationskostnader (hyra, löner m. m.)	kronor	51,000
Upplysning och propaganda	»	46,500
Utbildning m. m.	»	49,700
Bidrag till länsförbunden	»	350,000
Oförutsedda utgifter	»	2,800
Summa kronor		500,000

Förbundets inkomster (bidrag av enskilda givare, förlagsverksamhet, försäljning av brevmärken, nålar m. m. samt lotterimedel) hade för samma tid beräknats till 70,000 kronor, varför sålunda skulle återstå att täcka ett belopp av 430,000 kronor. Förbundet anhåller, att sistnämnda belopp måtte anvisas av statsmedel.

Luftskyddsinspektionen, som yttrat sig över förbundets framställning, har i utlåtande den 14 oktober 1941 erinrat om att inspektionen i anledning av förbundets framställning om anslag för löpande budgetår, vilken framställning avsåg ungefär samma belopp som det nu begärda, framhöll, att förbundets verksamhet måste anses vara av stor betydelse för det civila luftskyddet. Det vore nämligen av stort värde för myndigheterna att genom den frivilliga luftskyddsorganisationen kunna bibringa den stora allmänheten erforderliga insikter i luftskydd. Det syntes under rådande kritiska förhållanden erforderligt, att vad som bruste i frivilliga ekonomiska bidrag i största möjliga utsträckning ersattes av statsmedel. Under åberopande av dessa uttalanden tillstyrker inspektionen förbundets framställning om anslag för nästa budgetår. Inspektionen påpekar emellertid samtidigt, att det enligt inspektionens mening vore nödvändigt, att kontroll anordnades över sådana sammanslutningar för luftskyddets främjande, vilka åtnjöte bidrag av statsmedel. Enligt 1 § i den för inspektionen gällande instruktionen ålåg det inspektionen särskilt, bland annat, att utöva dylik kontroll. Då inspektionen emellertid genom sina tjänstemän för närvarande icke ägde möjligheter att mera i detalj kontrollera den ekonomiska förvaltningen av riksluftskyddsförbundets medel, ifrågasätter inspektionen, huruvida icke en av riksluftskyddsförbundets revisorer borde utses av Kungl. Maj:t.

Departementschefen.

Den av riksluftskyddsförbundet och dess underorganisationer — länsförbund och luftskyddsföreningar — bedrivna utbildnings- och upplysningsverksamheten är av stor omfattning. Till största delen täckas kostnaderna för denna verksamhet genom på frivillighetens väg anskaffade medel. Det bidrag å 350,000 kronor till länsförbunden, som upptagits i förut återgivna sammanställning av förbundets medelsbehov, motsvarar sålunda endast en ringa del av länsförbundens och lokalföreningarnas sammanlagda kostnader. Med hänsyn till att svårigheterna att bibehålla de frivilliga bidragen vid oförändrad nivå med åren ökas, synes någon nedsättning av det statliga bidraget icke nu kunna ifrågakomma. Det är nämligen obestridligt, att det under nu rådande förhållanden är ett starkt allmänt intresse, att förbundets

verksamhet icke avmattas. Jag har fördenskull icke något att erinra mot att förbundet för nästa budgetår beviljas bidrag med begärt belopp, 430,000 kronor.

Med hänsyn till storleken av de bidrag av statsmedel, som numera utgå till förbundet, finner jag, i likhet med luftskyddsinspektionen, befogat, att Kungl. Maj:t utser en av de revisorer, som hava att granska förbundets räkenskaper och förvaltning.

Även svenska röda korsets verksamhet för utbildning av luftskyddssamariter torde allt fortfarande vara förtjänt av ekonomiskt stöd från statens sida, varför jämväl nämnda förenings framställning om ett statsbidrag å 50,000 kronor tillstyrkes.

Till bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m. skulle alltså för nästa budgetår erfordras (430,000 + 50,000) 480,000 kronor.

X. Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum.

I skrivelsen den 10 september 1941 har luftskyddsinspektionen anfört, bland annat, följande:

Hittills har såsom bidrag till kommuner för anordnande av skyddsrum anvisats tillhopa 17,800,000 kronor, därav 1,500,000 kronor avsetts för skyddsrum i hamnar och 4,000,000 kronor — vilket belopp anvisats för innevarande budgetår — för anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter.

Efter en redogörelse för storleken av de statsbidrag, som beviljats vid tidpunkten för avlåtandet av inspektionens framställning fortsätter inspektionen:

Det är synnerligen svårt att överblicka det slutliga medelsbehovet för här ifrågavarande ändamål. Nya medelsbehov kunna emellertid uppstå på grund av utvecklingen å ifrågavarande område. Sålunda har — sedan de tidigare beräkningarna angående anslagsbehovet verkstälts — i vissa fall ansetts erforderligt att utrusta bergskyddsrummen med avfuktningssaggregat. Sådana åtgärder måste i många fall anses oundgängligen nödvändiga för att de klimatiska förhållandena skola bli sådana, att en längre vistelse i bergskyddsrum möjliggöres. Kostnaderna synas visserligen avsevärda, approximativt kunna de uppskattas till ungefärligen 1,500,000 kronor, varav sålunda 1,000,000 kronor skulle bestridas av statsmedel — men detta förhållande bör icke förhindra att statsbidrag utgår. Försök pågå för närvarande för utrönande av de billigaste och effektivaste åtgärderna i berörda avseende.

I de större luftskyddsorterna ha önskemål anförts, att förlägningsplatser måtte anordnas för den aktiva personalen i skyddsrummen. Ett genomförande av dessa önskemål, som måste anses fullt berättigade, torde medföra en ökning av de beräknade kostnaderna för ifrågavarande skyddsrum. Jämväl den av erfarenheten föranledda utökningen av antalet skyddsrumspatser i de offentliga skyddsrummen kommer att föranleda en stegring av de kostnader, som beräknats för dylika skyddsrum. Vidare vill inspektionen framhålla, att de alltjämt stegrade material- och arbetskostnaderna torde komma att rubba de tidigare verkställda kostnadsberäkningarna.

Erfarenheterna från de krigförande länderna ha visat, att de sociala och

sanitära förhållandena bland civilbefolkningen måste ägnas särskild uppmärksamhet från bland annat luftskyddsmyndigheternas sida. Sålunda har ansetts erforderligt att förse de offentliga skyddsrummen med sängplatser för barn, åldringar och sjuka, vilka äro i behov av särskild omvårdnad. Inspektionen har ännu icke tagit ställning till i vilken utsträckning här ifrågavarande anordningar böra vidtagas och är därför icke beredd att framlägga något kostnadsförslag i denna del. De kostnader, som kunna uppstå för detta ändamål, synas emellertid böra bestridas av förevarande anslag och torde därför kunna medföra en ökning av de tidigare beräknade kostnaderna.

Med hänsyn till vad ovan anförts synes det som om återstoden av de medel, som hittills anvisats för allmänna skyddsrum — i runt tal 4,200,000 kronor — icke äro tillräckliga för att behovet av allmänna skyddsrum inom landets luftskyddsorter skall kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.

Under sådana förhållanden synas ytterligare medel böra äskas för ändamålet. Inspektionen kan visserligen icke beräkna, i vilken takt framställningar om statsbidrag för uppförande av skyddsrum kunna inkomma, men försiktigheten bjuder att det för nästa budgetår erforderliga beloppet beräknas till 2,000,000 kronor.

I skrivelse den 28 februari 1942 har luftskyddsinspektionen anmält, att luftskyddets rapportställen numera i många fall förlagts till allmänna eller enskilda skyddsrum för att tryggare uppehållsplatser därigenom skulle beredas rapporttjänstens personal. Såsom följd därav utginge för den del av utrymmena, som komme att utnyttjas av nämnda personal, statsbidrag enligt samma grunder som för allmänna skyddsrum. Tillgängliga medel torde vara tillräckliga för täckande av de krav på bidrag för anordnande av rapportställen, som inom den närmaste tiden kunde komma att riktas mot staten. Men det vore enligt inspektionen att förvänta, att de för statsbidrag tillgängliga medlen på grund av den skedda ytterligare utvidgningen av statsbidragsobjekten komme att utnyttjas i högre grad än förut beräknats.

Departementschefen.

Såsom av luftskyddsinspektionens skrivelse framgår har i bidrag till kommuner för anordnande av skyddsrum *anvisats* tillhopa 17,800,000 kronor, därav 1,500,000 kronor avsetts för skyddsrum i hamnar och 4,000,000 kronor för anordnande av skyddsrum i undervisningsanstalter.

Enligt vad jag inhämtat har intill den 1 mars 1942 i statsbidrag till skyddsrum *beviljats* sammanlagt 10,535,713 kronor. Sammanlagda statsbidragsbeloppet i fråga om dels inneliggande ansökningar, dels ock de skyddsrummsbyggen, som för närvarande ur teknisk synpunkt förhandsgranskas inom inspektionen, uppgår till omkring 4,000,000 kronor. Från landets fyra största städer hava ytterligare statsbidragsansökningar uppgivits vara att förvänta. Nu avsedda skyddsrummsbyggen torde endast i ringa utsträckning gälla undervisningsanstalter. Det är därför sannolikt, att man under det närmaste året har att motse ett stort antal ansökningar om statsbidrag till skyddsrum i dylika anstalter.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden tillstyrker jag luftskyddsinspektionens förslag om anslag för nästa budgetår till förevarande ändamål å 2,000,000 kronor.

XI. Civilt luftskydd: Anordnande av observationsplatser.

I skrivelse den 28 februari 1942 har *luftskyddsinspektionen* gjort framställning om medel för anordnande av observationsplatser å högt belägna ställen i luftskyddsorterna (tornobservation).

Inspektionen framhåller, att tornobservationstjänsten prövats i Finland och Tyskland, där den visat sig vara av stort värde för luftskyddsledningen. På grundval av erfarenheterna från nämnda länder hade på ett flertal platser i Sverige en sådan tornobservationstjänst organiserats och prövats under så verklighetstroga övningar som möjligt. Genom tornobservationstjänsten kunde erhållas snabba rapporter rörande bombnedslag och eldsvådor, störande flygplan och luftlandsättningar m. m. Dessutom kunde ledningen i varje ögonblick hållas underrättad om läget i största allmänhet, om flygföretagens vägar och sannolika mål samt om skadornas fördelning inom ortens olika områden. Därigenom kunde de aktiva avdelningarna disponeras på ändamålsenligaste sätt. Utrymmen för tornobservationstjänstens personal borde anordnas på högt belägna punkter med fri sikt, såsom å dominerande byggnader. Utrymmena borde förses med väder- och splitterskydd i sådan utsträckning att personalen skyddades utan att därför observationsmöjligheterna försämrades. För ändamålet särskilt uppförda torn borde däremot som regel icke förekomma. Platsen borde förses med telefonförbindelse till luftskydds- eller distriktscentral. Om de lokala förhållandena det påkallade, kunde karta och syftinstrument vara erforderliga, möjligen också kikare.

Rörande sättet för gäldande av ifrågavarande kostnader anför inspektionen:

Med hänsyn till att ifrågavarande uppehållsplatser uteslutande äro avsedda att bemannas av sådan personal, som tillhör det allmänna luftskyddets aktiva personal, och sålunda torde kunna betraktas såsom ett slags skyddsrum för aktiv personal, synes skäligt att kostnaderna för de åtgärder, som erfordras för att på ett tillfredsställande sätt skydda personalen, böra bestridas av statsmedel efter samma grunder, som gälla beträffande statsbidrag till anordnande av allmänna skyddsrum. I överensstämmelse med dessa grunder torde bidrag böra utgå till kostnaderna för dels rent byggnadstekniska åtgärder för observationsposternas ordnande, dels ock sådana åtgärder, som kunna anses nödvändiga för att platsen skall kunna användas på ett ändamålsenligt sätt, exempelvis telefonförbindelser, kartor, syftinstrument och kikare.

Beträffande storleken av kostnaderna för ändamålet yttrar inspektionen:

Att göra några mera exakta beräkningar angående de totala kostnaderna för anordnande inom landets luftskyddsorter av uppehållsplatser för personal tillhörande tornobservationstjänsten i en ur luftskyddssynpunkt tillfredsställande omfattning erbjuder stora svårigheter. Kostnaderna kunna variera på olika orter beroende på lokala förhållanden och beskaffenheten av de platser, dit observationsposterna avsetts att förläggas. En inom inspektionen verkställd preliminär uppskattning har givit till resultat att kostnaderna för dessa platser i A- och B-orter (88 stycken) kunna uppskattas till cirka 500,000 kronor. För C- och D-orter torde med hänsyn till orternas bebyggelse och omfattning behov av dylika poster föreligga i endast ringa utsträckning. Även om i undantagsfall för dessa orter behov skulle befinnas vara för-

handen torde några särskilda medel härför icke behöva beräknas, utan ingå i det nyss angivna beräknade beloppet. Med utgångspunkt från ett bidragsbelopp av $\frac{2}{3}$ av dessa kostnader skulle medelsbehovet för ändamålet kunna beräknas till cirka 335,000 kronor. Med hänsyn till de medel, som för närvarande finnas tillgängliga, anser sig inspektionen emellertid för budgetåret 1942/43 icke böra räkna med högre anslagsbehov än 200,000 kronor.

Det bör här framhållas, att som förutsättning för erhållande av statsbidrag skall gälla, att observationspostens läge ur luftskyddssynpunkt är lämplig samt att ritningar och kostnadsberäkningar godkännts av inspektionen.

Departementschefen.

En förutsättning för att det allmänna luftskyddet genom sina olika tjänstegrenar skall med tillräcklig snabbhet kunna ingripa i anledning av inträffade skador är, att luftskyddets ledning genom observations- och rapporttjänsten omedelbart erhåller meddelande om fientliga flygplans färdvägar och om inträffade skadefall. För att underlätta för observationstjänstens personal att göra nödiga iakttagelser har luftskyddsinspektionen föreslagit, att inom luftskyddsorterna särskilda observationsplatser (tornobservationsplatser) skulle anordnas å högt belägna ställen med fri sikt. Dessa skulle förses med väder- och splitterskydd, telefonförbindelse samt viss utrustning (karta, syftinstrument, kikare). Dylika observationsplatser skulle såsom regel anordnas endast i luftskyddsorter av A- och B-klass. Kostnaderna härför beräknas av luftskyddsinspektionen till 500,000 kronor. Två tredjedelar härav skulle gäldas av statsmedel och återstoden av vederbörande kommun. Enligt luftskyddsinspektionen torde nämligen observationsplatserna med hänsyn till att de uteslutande vore avsedda att bemannas av personal, som tillhörde det allmänna luftskyddets aktiva personal, kunna betraktas såsom ett slags skyddsrum för aktiv personal. Bestämmelsen i 11 § 1 mom. luftskyddslagen om skyldighet för kommun att anordna allmänna skyddsrum anses sålunda av inspektionen vara tillämplig å tornobservationsplatserna.

Jag delar luftskyddsinspektionens uppfattning om angelägenheten av att tornobservationsplatser anordnas å de större luftskyddsorterna. Däremot kan man enligt min mening knappast hävda, att nämnda platser vore att betrakta såsom skyddsrum, och laglig möjlighet att ålägga kommunerna att, på sätt som gäller för allmänna skyddsrum, anordna de avsedda observationsplatserna synes mig därför icke föreligga. Då man icke heller lär kunna åtnöjas med att observationsplatsernas anordnande blir beroende av frivilligt åtagande från kommunens sida att svara därför mot statsbidrag med två tredjedelar av kostnaderna, torde hela kostnaden böra bestridas av statsmedel. Merkostnaden i anledning härav för statsverket — beräknad till omkring 165,000 kronor — synes mig nämligen icke vara av den storleksordning, att den bör vara avgörande för frågan om förslagets förverkligande. Det torde emellertid i allmänhet visa sig fördelaktigt och även låta sig göra att så till vida erhålla kommunens medverkan, att erforderliga byggnadstekniska åtgärder ske i kommunal regi. Till begränsning av kostnaderna bör därvid på förhand överenskommitse träffas med kommunen om viss

skälig maximikostnad för det av kommunen utförda arbetet. Jag föreställer mig, att kommunerna icke komma att ställa sig avvisande härtill.

Mot storleken av det belopp, som beräknats bliva erforderligt för ändamålet, 500,000 kronor, har jag icke något att erinra. Beloppet bör anvisas såsom reservationsanslag å riksstaten för nästa budgetår under rubriken Civilt luftskydd: Anordnande av observationsplatser.

XII. Civilt luftskydd: Arvoden till vissa luftskyddsschefer m. m.

För ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 100,000 kronor. Anslaget disponeras i enlighet med föreskrifterna i kungörelsen den 28 juni 1941 (nr 556) med bestämmelser om arvode m. m. åt vissa luftskyddsschefer och ställföreträdande luftskyddsschefer. Kungörelsen äger tillämpning å tjänstgöring såsom luftskyddschef eller ställföreträdande (vice) luftskyddschef under tiden den 1 juli 1940—den 30 juni 1942.

I sin skrivelse den 10 september 1941 har *luftskyddsinspektionen* framhållit, att föredragande departementschefen i propositionen den 9 maj 1941, nr 272, anfört, bland annat, att det då framlagda förslaget till arvode m. m. åt luftskyddsschefer och ställföreträdande luftskyddsschefer närmast vore betingat av de speciella förhållanden, som varit rådande under det då förflutna året, och därför vore att betrakta som ett provisorium utan bindande verkningar för framtiden. Enligt inspektionen torde frågan på vad sätt luftskyddsschefernas och ställföreträdande luftskyddsschefernas avlöningsförhållanden borde i fortsättningen regleras bliva beroende av det förslag, som 1941 års hemortsförsvarssakkunniga kunde komma att framlägga i frågan. I avvaktan på sagda utredning och med hänsyn till att arbetsförhållandena under nästkommande budgetår för ifrågavarande personalkategori kunde beräknas bliva lika betungande som för närvarande, syntes medel böra beräknas för ändamålet jämväl för budgetåret 1942/43. Vad medelsbehovet beträffade torde detta icke kunna fastställas med hänsyn till den ringa erfarenhet, som föreläge i fråga om den dittillsvarande åtgången å anslaget, men inspektionen ville föreslå, att jämväl för nästa budgetår ett belopp av 100,000 kronor beräknades å förevarande anslag.

Departementschefen.

Det föreligger icke anledning antaga, att arvodesfrågan beträffande luftskyddsschefer och ställföreträdande luftskyddsschefer under nästa budgetår så till vida kommer i ändrat läge, att omfattningen av deras arbetsuppgifter kommer att nedgå i förhållande till innevarande budgetår. Arvode m. m. till nu nämnda luftskyddsschefer och ställföreträdande luftskyddsschefer torde därför tillsvidare under nästa budgetår böra utgå efter samma grunder som för närvarande. Anledning att taga frågan under omprövning kommer att föreligga då 1941 års hemortsförsvarssakkunniga slutfört sitt uppdrag och frågan om ny luftskyddslagstiftning i anledning därav upptages till behand-

ling. Skulle det nu rådande luftskyddstillståndet dessförinnan upphöra, torde nu ifrågavarande arvoden böra upphöra att utgå.

Det för innevarande budgetår anvisade anslaget å 100,000 kronor är avsett att anlitas för bestridande av arvoden under tiden den 1 juli 1940—den 30 juni 1942. Då några hållpunkter för beräkning av anslaget för nästa budgetår icke föreligga, torde nämnda anslag böra upptagas till 50,000 kronor.

Beträffande grunderna för arvodenas utgående vill jag föreslå den ändringen, att rätten att på särskild framställning förordna om arvode åt ställföreträdande (vice) luftskyddschef överflyttas från Kungl. Maj:t till luftskyddsinspektionen.

XIII. Civilt luftskydd: Övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition.

Å tilläggsstat I till riksstaten för löpande budgetår har under rubriken Civilt luftskydd: Övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition anvisats ett förslagsanslag av 300,000 kronor. Med anlitan av nämnda anslag lämnas ersättning av statsmedel i sådana fall då rekvisitionsförfarande antingen icke kunnat eller av praktiska skäl icke lämpligen bort anlitas vid anskaffande av egendom för luftskyddets behov. Ersättning utgår icke, då kommun eller enskild har att svara för de kostnader varom är fråga. Ersättningsfrågan prövas i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t

Behov av dylikt anslag föreligger även för nästa budgetår. Då närmare erfarenhet rörande medelsåtgången ännu saknas, torde anslaget böra även för nästa budgetår upptagas till 300,000 kronor.

Det är antagligt att genom Kungl. Maj:ts prövning av olika uppkommande ersättningsfrågor fasta riktlinjer för anslagets användande så småningom kunna bli uppdagna. I så fall torde Kungl. Maj:t böra äga möjlighet att uppdraga åt luftskyddsinspektionen att — åtminstone i viss omfattning — pröva därefter uppkommande ersättningsfrågor. Erfarenheten har visat, att det i vissa fall kan vara lämpligt att hänskjuta avgörandet av ersättningsfrågan till lokal värderingsnämnd. Möjlighet härtill bör därför jämväl stå öppen.

Jag föreslår sålunda, att ett förslagsanslag av 300,000 kronor anvisas å riksstaten för nästa budgetår under rubriken Civilt luftskydd: Övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition.

XIV. Statens utrymningskommission: Avlöningar.

Till ifrågavarande ändamål har för budgetåret 1940/41 anvisats ett förslagsanslag av 150,000 kronor. Belastningen å anslaget för samma budgetår utgjorde 236,201 kronor. För innevarande budgetår har anvisats ett förslagsanslag av 195,000 kronor.

I skrivelse den 1 oktober 1941 har *statens utrymningskommission* beräknat medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1942/43 till 215,000 kronor. Kommissionen framhåller härvid, att det syntes svårt att för det

dåvarande med någon säkerhet angiva, vilken omfattning kommissionens organisation behövde äga under nästa budgetår. Kommissionen ansåge sig emellertid kunna räkna med att vissa inskränkningar i organisationen skulle kunna företagas i jämförelse med omfattningen under den vid tidpunkten för skrivelsens avlätande förflutna delen av budgetåret 1941/42.

I skrivelse den 3 mars 1942 har utrymningskommissionen framlagt ny beräkning rörande medelsbehovet för nästa budgetår. I skrivelsen framhålles, att det för att möjliggöra ett bedömande av kommissionens anslagsbehov syntes nödvändigt att lämna en översikt över kommissionens nuvarande arbetsuppgifter. I detta hänseende anför kommissionen i huvudsak följande:

Luftskyddsutrymning planlägges för närvarande i ett 80-tal utrymningsorter. Sedan kommissionen tidigare utfärdat anvisningar för planläggningsarbetet och erfarenheterna från detta arbete varit föremål för behandling vid en i Stockholm den 26—27 september 1941 avhållen konferens med utrymningscheferna, har det ålegat utrymningsorterna att till kommissionen insända sådan utrymningsplan, som avses i 5 § utrymningskungörelsen. Vid granskning av de insända planerna har det i åtskilliga fall visat sig nödvändigt att föreskriva ändringar och kompletteringar i planläggningen. I samband härmed har inspektion företagits i utrymningsorterna i den omfattning, som befunnits lämplig.

I stort sett torde kunna sägas, att planläggningen i utrymningsorterna är färdigställd. För planläggningens upprätthållande torde emellertid även i framtiden ett icke obetydligt arbete behöva nedläggas från kommissionens och de lokala utrymningsmyndigheternas sida. Sålunda kan nämnas, att ett upprätthållande av den nödvändigtvis relativt omfattande personalorganisationen i utrymningsorterna torde komma att påkalla myndigheternas arbete i icke ringa omfattning. Den allmänna utvecklingen inom riket till följd av avspärningen föranleder även till att planläggningen, särskilt i vad den avser transportförhållandena, måste underkastas en oavslutlig anpassning efter rådande betingelser.

Kommissionen har vidare sett sig nödsakad till övervägande upptaga frågan om verkställande av en kompletterande planläggning för luftskyddsutrymning, avsedd att sättas i verket för den händelse en utrymning av hittills planlagd beskaffenhet med hänsyn till omständigheterna icke kan verkställas. I förevarande hänseende vill kommissionen framhålla, att den hittills planlagda luftskyddsutrymningen åsyftar att möjliggöra en inkvartering under så ordnade förhållanden som möjligt. Med hänsyn härtill innefattar planläggningen en uppdelning av klientelet, så att envar får den omvårdnad, varav han är i behov. Hänsyn tages sålunda till huruvida möjlighet föreligger för vederbörande att själv ordna sin inkvartering eller icke. De som behöva omhändertagas av utrymningsmyndigheterna förläggas alltefter vårdnadsbehovet antingen i internatförläggningar eller ock hos enskilda familjer. En utrymning av denna beskaffenhet kräver emellertid ett relativt stort behov av transportmedel, när inkvarteringen ofta måste äga rum på ganska stort avstånd från utrymningsorten. Behovet av vårdpersonal är vidare betydande. För att ej riskera att en luftskyddsutrymning på grund av transportsvårigheter eller brist på vårdpersonal måste helt inhiberas synes det därför erforderligt att den nu befintliga planläggningen å vissa orter kompletteras med en annan planläggning, åsyftande allenast att möjliggöra en spridning av befolkningen från en utsatt utrymningsort till dess närmaste

omgivningar, utan att därvid någon egentlig uppdelning av klientelet efter vårdnadsbehovet företages. Behovet av en sådan kompletterande planläggning framstår som desto mera angeläget, som med nuvarande krigföring stridshandlingar av stor omfattning kunna komma till stånd även i trakter med ett till synes relativt skyddat läge. Uppenbart är emellertid att en utrymning efter de förenklade linjer, varför ovan redogjorts, icke kan anses som annat än en reservutväg.

Kommissionen har för närvarande under arbete även planläggning för omflyttning inom vissa luftskyddsorter (bland annat vissa av de ovan nämnda ungefär 80 utrymningsorterna, där bortflyttning planlägges) av civilbefolkning, som är bosatt i omedelbar närhet av anläggningar, som kunna befaras under krig bliva särskilt utsatta för luftangrepp. Även i fråga om detta planlägningsarbete, som ännu icke är slutfört, gäller att detsamma även i fortsättningen torde komma att erfordra ständig översyn.

Den kommissionen underställda organisationen i inkvarteringsorterna utgöres för närvarande av 41 inkvarteringschefer samt omkring 2,350 inkvarteringsnämnder. Det arbete dessa organ tidigare haft att utföra har huvudsakligen avsett inventering av tillgängliga förlägningsutrymmen. Detta inventeringsarbete är numera i stort sett avslutat. Endast kompletterande inventeringar i ett par tidigare undantagna områden pågå för närvarande. Inkvarteringsutrymmen ha också anvisats åt utrymningsorterna, som härvid tilldelats internatförläggningar och platser i enskild inkvartering i enligt kommissionens uppfattning betryggande utsträckning. Härjämte ha lokaler för förlossningshem uttagits.

Kommissionen framhåller, att genom det sålunda i stort sett slutförda inventeringsarbetet hade en av kommissionens grundläggande arbetsuppgifter fullgjorts. Den minskning i kommissionens arbetsbörda, som därigenom uppkomme, begränsades emellertid därav, att så länge inkvarteringsplanläggningen behövde uppehållas i sin nuvarande omfattning den måste bliva föremål för en oavslutad översyn och anpassning till ändrade förhållanden. Undan för undan måste sålunda för förlägningsändamål uttagna lokaler utbytas mot andra på grund av att förändringar inträffade i fråga om lokalernas fredsanvändning, vilka gjorde desamma olämpliga för förläggning vid utrymning o. s. v. Mycket betydande förändringar i inkvarteringsplanläggningen nödvändiggjordes också av ändringar i den militära planläggningen. Sådana omläggningar måste även företagas i fråga om hela kommuner eller andra större områden, då det inträffade, att de militära myndigheterna, i samband med ändringar i sin planläggning, önskade friläggande av vissa sådana områden från inkvartering. Med anledning av dylika militära önskemål hade med giltighet från den 1 februari 1942 betydande omläggningar ägt rum inom inkvarteringsplanläggningen, varvid kommissionen också sökt i möjligaste mån koncentrera inkvarteringen från varje utrymningsort och förlägga densamma till de ur kommunikationssynpunkt lämpligaste kommunerna. Dessa anpassningar och omläggningar medförde ett mycket omfattande arbete, då de föranledde ändringar även i de upprättade transportplanerna och inom andra delar av planläggningen.

Kommissionen anmärker, att dess arbete med inkvarteringsplanläggningen nödvändigtvis måste bliva relativt betydande med hänsyn till den tillfälliga

karaktären och den ringa fastheten hos den kommissionen underställda inkvarteringsorganisationen. Kommissionen fortsätter:

Inkvarteringscheferna nedlägga över lag ett synnerligen förtjänstfullt arbete i kommissionens tjänst. Deras uppdrag ha emellertid karaktären av en bisyssla. De med denna följande arbetsuppgifterna ha numera erhållit en sådan omfattning, att det icke rimligen kan begäras, att de för till dem utgående arvode om högst 150 kronor i månaden skola kunna ägna mera arbete åt denna syssla.

De kommunala inkvarteringsnämnderna sakna den kontinuitet och fasthet, som kunde vara önskvärd. Ehuru ett stort antal av de omkring 2,350 nämnderna utföra sina uppgifter med stort intresse och gott omdöme, finnas även talrika exempel på tröghet och brist på intresse. Då kommissionen med hänsyn till vad ovan anförts icke ansett sig kunna lägga alltför stor del av arbetet på inkvarteringscheferna, har härigenom en omfattande verksamhet från kommissionens egen sida nödvändiggjorts. En omständighet, som ytterligare ökat detta arbete, utgör de talrika ombytena av ordförande i inkvarteringsnämnderna. Till dessa ombyten torde flera omständigheter samverka. Inkvarteringsarbetet, som syftar till omhändertagande av okända personer från främmande kommuner, kan sålunda icke uppväcka samma intresse som uppgifter, vilka avse omvårdnad om den egna kommunens medlemmar. Den ersättning för utfört arbete, som utgår till ordförande och ledamöter i inkvarteringsnämnd, har också av kommissionen av sparsamhetsskäl måst begränsas, så att ledamotskapet i nämnderna icke framstår som ekonomiskt lukrativt. Härutinnan kommer inkvarteringsnämnden att i den allmänna omfattningen stå tillbaka för andra kommunala kristidsorgan.

Kommissionen påpekar vidare det omfattande registreringsarbete kommissionen hade att utföra dels jämlikt kungörelsen den 26 maj 1939 (nr 414) med vissa bestämmelser om företrädesrätt med avseende å planläggning av rekvisition och förfogande m. m. (ändrad genom kung. 923/1939, 426/1940 och 931/1940), dels ock i anledning av den under sommaren 1941 igångsatta registreringen hos länsarbetsnämnderna av beredskapspersonal. Kommissionen erinrar om att — ehuru det grundläggande planlägningsarbetet i inkvarteringsorterna numera vore avslutat — fortfarande angelägna planlägningsuppgifter funnes, som kommissionen hade för avsikt att upptaga. Såsom exempel härpå anför kommissionen frågan om sjukvård i inkvarteringsorterna samt den andliga vården om dem, som blivit föremål för utrymning.

För att sätta inkvarteringsnämnderna in i de uppgifter, som kunde komma att åvila dem, och för att stimulera nämndernas intresse för arbetet hade det visat sig synnerligen värdefullt att sammankalla ordförandena i inkvarteringsnämnderna inom ett inkvarteringsområde eller en del av sådant område till en konferens under en eller två dagar. Sådana sammanträden hade hittills hållits i den omfattning tiden och förhållandena i övrigt medgivit. Kommissionen vore av den uppfattningen, att liknande konferenser borde äga rum även i fortsättningen. Därigenom uppkomme visserligen icke obetydliga kostnader, men dessa torde väl motsvaras av ökad klarhet hos nämnderna om dem åvilande uppgifter. Enligt vad kommissionen funnit vore konferenser av detta slag det enda tillförlitliga sättet att bibringa nämnderna önskvärd kunskap om deras uppgifter.

Kommissionen ingår därefter på frågan om militärutrymning och omnämner, att planläggning därför för närvarande bedreves i intim kontakt med de militära myndigheterna. Kommissionen säger sig därvid eftersträva ett samordnande av de militära och civila myndigheternas åtgärder i fråga om civilbefolkningen, så att å ena sidan civilbefolkningen erhöle bästa möjliga skydd mot krigshandlingar men å andra sidan befolkningsförflyttningar, som kunde verka försvårande på de militära operationerna, förhindrades. De arbetsuppgifter, som betingades av denna planläggning, torde enligt kommissionen komma att kvarstå en viss tid framåt.

En väsentlig del av kommissionens planlägningsarbete hade, fortsätter kommissionen, sedan försommaren 1941 avsett anskaffning av utrustning för förläggningar i inkvarteringsorterna. Anskaffningen hade huvudsakligen omfattat koks, virke för tillverkning av sängar, träull för madrassfyllning, kokspisar, köksutrustning, brandskyddsmateriel, mörklägningsmateriel, materiel för förlossningshem samt madrassvar och täcken av papper. Den anskaffade materielen hade upplagts i förråd i inkvarteringsorterna, varvid upprättats dels kommunförråd, som handhades av vederbörande inkvarteringsnämnd och vore avsedda för en eller några få förläggningar inom samma kommun eller närbelägna kommuner, dels ock centralförråd, som stode under inkvarteringschefens omedelbara tillsyn och vore avsedda för ett helt inkvarteringsområde eller en större del av ett inkvarteringsområde. För närvarande funnes omkring 2,000 förråd i ett tusental kommuner. Uppdelningen å ett stort antal olika förråd hade befunnits nödvändig på grund av svårigheten att anskaffa lämpliga förrådslokaler till rimlig kostnad och nödvändigheten att på grund av bristen på transportmedel vid en utrymning starkt begränsa transporterna av utrustning.

Omhänderhavandet av den anskaffade materielen förorsakade ett betydande och personalkrävande arbete med lagerbokföring och övervakning för kommissionen. Detta arbete vore oundgängligt för att tillvarata statsverkets intressen i fråga om materielen och kunde icke beräknas komma att i någon större omfattning minska under den närmaste framtiden. I den mån anskaffningen fortginge vore tvärtom en ökning av arbetet ofrånkomlig.

Slutligen erinrar kommissionen om att Kungl. Maj:t genom beslut den 13 februari 1942 uppdragit åt kommissionen att inom vissa kommuner handhåva planläggningen av samt utöva den centrala ledningen över att förberedelser vidtoges för omhändertagande av dem, vilkas bostäder blivit obeboeliga på grund av krigsåtgärder. Genom samma beslut hade Kungl. Maj:t även anbefallt kommissionen att i samråd med socialstyrelsen utarbeta anvisningar rörande omhändertagande av ungdom, som vid utrymning kvarstannade å utrymningsorten. Ifrågavarande uppdrag vore enligt kommissionens uppfattning av synnerlig angelägenhet. För fullgörande av hithörande arbetsuppgifter torde under avsevärd tid framåt uppkomma relativt betydande avlöningskostnader.

Sammanfattningsvis anför kommissionen, att det icke vore möjligt att för närvarande med bestämdhet avgöra, huruvida några inskränkningar ifråga

om personalen skulle kunna företagas under nästa budgetår. Vissa utsikter därtill syntes föreligga, men försiktigheten bjöde, att man icke räknade alltför mycket därpå. Kommissionen beräknade för sin del medelsbehovet för avlöningar under nästa budgetår till 28,000 kronor för månad eller för hela budgetåret 336,000 kronor.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla en av kommissionen den 30 december 1941 avlåten framställning om bemyndigande att höja de för närvarande utgående arvoden till inkvarteringscheferna.

Genom beslut den 7 juni 1940 har Kungl. Maj:t bemyndigat utrymningskommissionen att besluta om arvoden till inkvarteringschefer för tid, varunder dessa i angiven egenskap varit eller komme att vara sysselsatta med åtgärder, enbart sammanhängande med planläggning för utrymning; dock att ifrågavarande arvoden icke i något fall finge av kommissionen bestämmas till belopp, överstigande 150 kronor för månad räknat. Samtidigt anbefalldes utrymningskommissionen att inkomma med förslag till föreskrifter rörande arvoden till inkvarteringschefer i sådana fall, där inkvarteringscheferna i större omfattning än nyss nämnts tagits eller komme att tagas i anspråk för av kommissionen bedriven verksamhet. Utrymningskommissionen har för närvarande 41 inkvarteringschefer förordnade med arvoden, som varierade mellan 50 och 150 kronor i månaden.

Genom beslut den 24 januari 1941 har Kungl. Maj:t vidare medgivit, att inkvarteringschef under tiden för fullgörande av vissa inventeringsarbeten finge uppbära ett arvode av högst 250 kronor för månad jämte ersättning för mistade avlöningsförmåner eller annan arbetsförtjänst; dock att inkvarteringschef sålunda tillkommande gottgörelse för uppdragets fullgörande finge uppgå till sammanlagt högst 600 kronor för månad. Genom samma beslut har Kungl. Maj:t bemyndigat kommissionen att i den mån så prövades erforderligt efter samråd med vederbörande länsstyrelse anställa särskilda biträden åt inkvarteringscheferna vid ifrågavarande inventeringsarbete ävensom att besluta om arvode till dessa biträden; dock att sådant arvode icke i något fall finge av kommissionen bestämmas till belopp, överstigande 300 kronor för månad. Berörda biträden skulle för av uppdraget föranledda resor äga åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt klass III E i allmänna resereglementet.

Arvoden och ersättningar för mistad inkomst bestridas från utrymningskommissionens avlöningsanslag, varemot förekommande reseersättningar bestridas från kommissionens omkostnadsanslag.

De i beslutet den 24 januari 1941 avsedda inventeringsarbetena äro numera i huvudsak avslutade, och maximiarvudet för inkvarteringschef utgör därför för närvarande 150 kronor i månaden.

I sin framställning den 30 december 1941 har kommissionen hemställt dels om höjning av inkvarteringschefernas arvoden, dels om rätt att anställa särskilda biträden åt inkvarteringscheferna samt tillerkänna nämnda biträden arvoden, dels ock om rätt för inkvarteringscheferna att anställa skrivhjälp.

Vad angår den första frågan — höjning av inkvarteringschefernas arvoden — framhåller kommissionen, att nuvarande maximigräns för arvoden vore alltför låg. Till motivering härav anföres:

De arbetsuppgifter, som under planlägningsarbetet måst åläggas inkvarteringscheferna, överstiga väsentligt vad som vid upprättandet av inkvarteringsorganisationen beräknades bli erforderligt. Allt efter som planlägningsarbetet fortgått ha nämligen nya arbetsuppgifter måst påläggas inkvarteringscheferna, som numera ha ett betydande antal expeditiionsuppgifter att fullgöra. Inkvarteringsnämndernas verksamhet är härjämte i största utsträckning — till stor del därför att nämnderna arbeta för obekanta personer från främmande orter och därför ha svårt att få samma intresse för arbetet som om det gällt den egna kommunens invånare — beroende av inkvarteringschefernas energi och förmåga att förklara vikten av nämndernas uppgifter. Tillsynen över nämnderna nödvändiggör för inkvarteringscheferna upprepade resor inom inkvarteringsområdet för att informera inkvarteringsnämnderna och granska av dem vidtagna planläggningsåtgärder. Härigenom blir fullgörandet av uppdraget som inkvarteringschef relativt tidsödande, vilket återverkar på inkvarteringschefernas möjligheter till annan förvärvsverksamhet. Genom de betydande materielanskaffningar, som utrymningskommissionen verkställt under år 1941, ha vidare särskilt betydande arbetsuppgifter ålagts inkvarteringscheferna. Den anskaffade materielen upplägges sålunda i förråd inom inkvarteringsområdena. En del materielslag lägges därvid i förråd, som äro avsedda för internatförläggningarna inom en viss kommun. Dessa förråd handhavas av inkvarteringsnämnderna, som anskaffa lokaler, upprätta hyreskontrakt o. s. v. Inkvarteringscheferna måste emellertid granska, att de förhyrda lokalerna äro lämpliga och att lagringen ordnats på billigast möjliga sätt samt i övrigt utöva erforderlig förrådskontroll. På grund av materielanskaffningens betydande omfattning är denna inkvarteringschefernas verksamhet av avsevärd ekonomisk betydelse för statsverket. För att verksamheten skall leda till åsyftat resultat, fordras dock att inkvarteringscheferna nedlägga ett omfattande och tidsödande arbete för densamma genom resor, telefonunderhandlingar och skriftväxling. En del av materielen, som icke lämpligen kunnat fördelas på kommunerna, lägges dessutom i centralförråd inom inkvarteringsområdena för att distribueras först vid utrymning. Dessa förråd stå under inkvarteringschefens omedelbara uppsikt, och han anskaffar själv lokaler för desamma. Allt efter som materielanskaffningen fortgår ökas inkvarteringschefernas åligganden i vad angår förråden ävensom det redan mycket stora ekonomiska ansvar som åvilar dem.

Erfarenheten hade enligt kommissionen givit vid handen, att stora krav måste ställas på inkvarteringschefernas personliga kvalifikationer. Dessa krav framhövdes än mera vid betraktande av de uppgifter, som vid verkställande av utrymning komme att åligga inkvarteringscheferna. Att förvärva väl kvalificerade personer för nämnda uppdrag vore emellertid möjligt endast om kommissionen vore i stånd att under fredstid bjuda en någorlunda rimlig ersättning för uppdraget.

Under återopande av det anförda hemställer kommissionen om höjning av maximigränsen för arvodenas storlek till 300 kronor i månaden. Kommissionen vore av den uppfattningen, att arvoden överstigande 200 kronor i månaden endast i undantagsfall skulle behöva förekomma. Beloppet 300 kronor i månaden borde dock fastställas för att bereda kommissionen möjlig-

het att, om så erfordrades, bevilja inkvarteringscheferna ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Kommissionen hade i några fall utbetalat dylik ersättning, men något formellt bemyndigande i detta hänseende hade icke lämnats.

Efter omnämnande att kommissionen under viss tid år 1941 vidtog omfattande beredskapsåtgärder, däribland en betydande anskaffning av materiel för internatförläggningar, samt att inkvarteringscheferna därvid togos i anspråk i betydligt större omfattning än vanligt, säger sig kommissionen finna det rimligt, att inkvarteringscheferna för ifrågavarande arbete erhöles särskilt arvode ävensom ersättning för de avlöningsförmåner eller den arbetsinkomst i övrigt, som vederbörande i anledning av beredskapsuppgifterna i vissa fall gingo miste om. Det syntes icke osannolikt, att förhållandena även i framtiden kunde göra det nödvändigt att inkvarteringscheferna under längre eller kortare tid toges i anspråk i sådan omfattning, att de icke kunde anses erhålla tillbörlig ersättning genom det till dem normalt utgående arvodet. Kommissionen hemställer därför om bemyndigande att då särskilda förhållanden föranleda därtill till inkvarteringscheferna utbetala arvode om högst 300 kronor i månaden jämte ersättning för mistade avlöningsförmåner eller annan arbetsförtjänst, dock att sålunda utgående gottgörelse finge utgå med sammanlagt högst 650 kronor för månad.

Beträffande frågan om rätt för kommissionen att mot arvode anställa särskilda biträden åt inkvarteringscheferna anföres, att behovet därav under nuvarande planlägningsarbete gjorde sig gällande endast vid särskilda tillfällen. Det vore emellertid förenat med avsevärda fördelar, om kommissionen även för planlägningsarbete i allmänhet ägde möjlighet att ställa biträden till inkvarteringschefernas förfogande. Till utveckling härav anför kommissionen:

Biträdena kunna sålunda anlitas för en eller några få dagar för särskilda uppgifter, vilka härigenom ofta kunna lösas på ett billigare sätt än om en befattningshavare i kommissionens kansli utsändes för uppgiftens fullgörande eller om inkvarteringschefen anlitas för ändamålet. Än viktigare torde emellertid vara, att de personer, som på detta sätt anlitas som biträden, härigenom beredas en viss möjlighet att göra sig förtrogna med inkvarteringsplanläggningen. Detta är av stor vikt enär inkvarteringscheferna vid verkställande av utrymning med nödvändighet måste anlita biträden, upprätta en expedition med ofta åtskilliga personer anställda o. s. v. Härvid måste inkvarteringschefen till sitt förfogande ha personer som kunna anförtros fullgörandet av självständiga uppdrag och för detta ändamål måste äga en viss förtrogenhet med organisationen och planläggningen i övrigt inom inkvarteringsområdet. Vidare beredes härigenom möjlighet att vid behov (till exempel inkvarteringschefens sjukdom) erhålla ställföreträdare för en inkvarteringschef bland personer, som äga en åtminstone någorlunda tillfredsställande kännedom om utrymningsplanläggningen. Att sådan ställföreträdare finnes måste anses vara ett ofrånkomligt beredskapskrav.

Kommissionen anholder därför om rätt att tillerkänna nämnda biträden ett arvode om högst 300 kronor i månaden. Arvode till nämnda belopp avsäga kommissionen att utbetala endast om vederbörande vore helt sysselsatt för kommissionens räkning, vilket i sin tur i allmänhet torde bliva fallet

endast under ett skärpt krisläge, då särskilda beredskapsåtgärder måste vidtagas.

Vidkommande slutligen frågan om rätt att anställa skrivhjälp åt inkvarteringscheferna anholder kommissionen — under åberopande av den arbetsbörda, som åvilade åtminstone vissa av inkvarteringscheferna — om bemyndigande för kommissionen att låta inkvarteringscheferna anställa avlönad skrivhjälp. Den ersättning, som härför borde tillerkännas inkvarteringscheferna, torde böra bestämmas till högst 175 kronor för månad. Därigenom syntes möjlighet kunna beredas kommissionen att vid behov kunna lämna ersättning för avlönande av ett heltidsarbetande skrivbiträde. Enligt vad kommissionen kunde överblicka torde maximibeloppet icke behöva utgå i mera än något enstaka fall. Inkvarteringscheferna torde nämligen i allmänhet kunna reda sig utan skrivbiträden eller med skrivhjälp någon eller några timmar dagligen. Maximibeloppet 175 kronor i månaden borde dock icke gälla under sådana särskilda förhållanden, då inkvarteringscheferna ägde i arvode och ersättning för mistad inkomst åtnjuta högst 650 kronor för månad.

Över utrymningskommissionens framställning den 30 december 1941 har yttrande avgivits av *statskontoret*, som därvid anfört i huvudsak följande:

Statskontoret vill med avseende å föreliggande framställning uttala, att ämbetsverket i likhet med statens utrymningskommission finner det önskvärt, att inkvarteringscheferna vid sin sida erhålla biträden med sådana kvalifikationer, att de vid behov kunna fungera såsom ställföreträdare. En dylik anordning skulle emellertid medföra en avsevärd lättnad i inkvarteringschefernas arbetsbörda. Fördenskull framstår en höjning av sagda chefers arvoden såsom mindre motiverad. Det för närvarande till inkvarteringscheferna utgående arvodet finner statskontoret för övrigt väl avpassat, då det ungefärligen motsvarar den ersättning, som utgår till luftskyddschefer, med vilka ifrågavarande befattningshavare med avseende å arbetsuppgifter och personliga kvalifikationer torde kunna jämföras. Statskontoret finner alltså, att tillräckliga skäl till höjning av inkvarteringschefernas arvoden icke föreligga, och avstyrker förty framställningen i denna del.

Däremot vill statskontoret icke motsätta sig, att kommissionen beredes möjlighet att tilldela de ifrågasatta ställföreträdarna ett mindre arvode. Detta lärer, i likhet med vad som av Kungl. Maj:t brukat bestämmas för ställföreträdande luftskyddschef, kunna begränsas till hälften av det till vederbörande inkvarteringschef utgående arvodet och skulle alltså icke behöva överstiga 75 kronor för månad.

Statskontoret anser sig däremot icke kunna biträda förslaget, att kommissionen skulle bemyndigas att tillerkänna inkvarteringscheferna ersättning för skrivhjälp med högst 175 kronor per månad. Då under normala förhållanden behovet av sådan hjälp torde vara ringa, lärer något bemyndigande av så vidsträckt innebörd knappast vara påkallat. Statskontoret får i stället föreslå, att kommissionen bemyndigas att efter framställning i varje särskilt fall i mån av behov mot redovisning tilldela inkvarteringscheferna ett för varje månad till förslagsvis 50 kronor maximerat belopp till skrivhjälp.

Statskontoret måste jämväl avstyrka kommissionens framställning om generellt medgivande att, »då särskilda förhållanden därtill föranleda», till-

dela inkvarteringscheferna dels arvode utöver det reguljärt utgående, dels ock ersättning för skrivhjälp utan iakttagande av den förutnämnda begränsningen till visst belopp per månad. I den händelse särskilda förhållanden skulle motivera ett avsteg från de normalt tillämpade ersättningsgrunderna, läser kommissionen, såsom hittills skett, härom böra göra särskild framställning till Kungl. Maj:t.

Departementschefen.

Gällande grunder för arvoden till inkvarteringscheferna hava fastställts genom beslut av Kungl. Maj:t. Då fråga nu uppkommit rörande omreglering av dessa arvoden synes det mig emellertid lämpligt, att riksdagen beredes tillfälle uttala sig i frågan. Med hänsyn till utrymningsorganisationens karaktär bör denna riksdagens medverkan dock icke utgöra hinder för Kungl. Maj:t att, där särskilda förhållanden det påkalla, meddela beslut, varigenom ändrade grunder för arvodenas utgående fastställas.

Vad först angår frågan om anställande av särskilda biträden åt inkvarteringscheferna anser jag, i likhet med kommissionen, det vara betydelsefullt, att, i händelse inkvarteringschef under det verkställighet av utrymning är påbjuden skulle bliva urståndsatt fullgöra sina uppgifter, möjlighet finnes att i hans ställe sätta person, som på förhand är åtminstone i viss grad insatt i inkvarteringsorganisationen och underkunnig om inkvarteringschefs uppgifter. I så fall måste emellertid den biträdande inkvarteringschefen redan i fredstid taga del i det förberedande arbetet. Därest den biträdande inkvarteringschefen icke har rätt till arvode, torde krav på hans medverkan emellertid knappast kunna med framgång hävdas. Förutom ur beredskapssynpunkt kan sådan medverkan vara påkallad av att angelägna uppgifter måste slutföras på kort tidrymd, i följd varav inkvarteringschefen icke hinner tillräckligt snabbt fullgöra sina uppgifter. Vad storleken av biträdande inkvarteringschefs arvode angår finner jag mig på av statskontoret anförda skäl icke kunna tillstyrka, att detsamma fastställles till högre belopp än 75 kronor för månad. Därjämte bör biträdande inkvarteringschefen äga rätt till resekostnads- och traktamentsersättning.

Det förefaller mig sannolikt, att det inkvarteringscheferna åvilande expeditiönsarbetet stundom kan bliva så betungande, att det måste anses innebära en alltför hård arbetsbelastning för dem att personligen utföra allt förekommande skrivarbete. Möjlighet bör därför föreligga för inkvarteringscheferna att anlita särskild skrivhjälp härför. De svårigheter, som uppkommit genom att inkvarteringscheferna hittills saknat denna möjlighet, torde emellertid för framtiden bliva i huvudsak avhjälpda, därest kommissionen erhåller bemyndigande av ungefärligen den av statskontoret föreslagna omfattningen. Jag förordar därför, att kommissionen bemyndigas att efter särskild framställning i mån av behov mot redovisning tilldela inkvarteringscheferna ersättning för skrivhjälp med högst 50 kronor för månad. Jag förutsätter härvid självfallet, att kommissionen iakttager sträng återhållsamhet vid behandlingen av dylika framställningar.

I fråga slutligen om inkvarteringschefernas eget arvode är jag visserligen

väl medveten om betydelsen av att de viktiga uppgifter, som åvila inkvarteringscheferna, handhavas av omdömesgilla och intresserade krafter. Jag inser också, att inkvarteringschefsskapet kräver oavslätlig uppmärksamhet från innehavarens sida även under tider då särskilda inventerings- eller materielanskaffningsuppgifter icke förekomma. Men det oaktat måste jag ställa mig betänksam inför förslaget att medgiva höjning av deras arvoden under vad som kan kallas normala beredskapstider. I likhet med statskontoret finner jag det ligga nära till hands att anställa jämförelse med arvodesberättigade luftskyddsschefer, vilka i de största luftskyddsorterna äga i arvode uppbära högst 160 kronor för månad. Jag kan icke heller underlåta att i detta sammanhang taga hänsyn till att, enligt vad nyss föreslagits, biträdande inkvarteringschefer äro avsedda att förordnas och att det av förut angivna skäl är av betydelse, att de i fred göras förtrogna med inkvarteringschefsuppgifterna och alltså biträda inkvarteringschefen i arbetet. Jag har därför efter övervägande av frågan funnit mig icke kunna tillstyrka den föreslagna höjningen av inkvarteringschefernas arvoden.

I den mån utrymningskommissionens framställning går ut på att bereda möjlighet att tillerkänna inkvarteringscheferna ersättning för mistade avlöningsförmåner finner jag den däremot vara värd beaktande. Inkvarteringschefens viktigaste löpande uppgift synes mig nämligen vara att genom inspektionsresor inom området förvissa sig om hur de olika inkvarteringsnämnderna fullgöra sina uppgifter samt i mån av behov lämna dem vägledning och bistånd. Det är främst genom inkvarteringschefens verksamhet, som förekommande försummelser från inkvarteringsnämndernas sida kunna uppdagas. Inkvarteringsområdenas geografiska omfattning och antalet inkvarteringsnämnder inom varje område (nämnda antal utgör genomsnittligt 55) torde i många fall göra det praktiskt omöjligt för inkvarteringschefen att vid sidan av sin huvudsyssla i tillräcklig omfattning medhinna resor till inkvarteringsområdets olika delar. Kommissionen synes därför böra äga möjlighet föreskriva, att inkvarteringschefen en eller två gånger årligen skall ägna viss sammanhängande tid åt att företaga inspektionsresor till nämnderna inom området samt för sådan tid tillerkänna inkvarteringschefen ersättning för mistade kontanta avlöningsförmåner av tjänst eller annan arbetsanställning. Därest en bestämmelse om rätt till ersättning för mistade löneförmåner gives dylik begränsning, synes icke behöva befaras, att den skall leda till missbruk eller eljest medföra större kostnader för statsverket.

Lika med statskontoret anser jag särskild framställning böra göras av kommissionen i fall då på grund av särskilda förhållanden högre arvode än det regelmässiga anses böra utgå till inkvarteringschef eller ersättning till skrivhjälp anses böra medgivas till högre belopp än förut angivits.

Vad därefter angår beräkningen av medelsbehovet å kommissionens avlöningsanslag för nästa budgetår har kommissionen i sin framställning i ärendet lämnat en utförlig redogörelse för dels hur kommissionens planlägningsarbete hittills fortskridit, dels ock arten av de uppgifter, som

beräknas komma att taga kommissionens krafter i anspråk under den närmast överskådbara tiden. Det framgår härav, att vissa arbetsuppgifter helt eller delvis avslutats och att andra kunna beräknas bliva färdigställda inom en relativt snar framtid. Å andra sidan fordrade vissa uppgifter ett kontinuerligt arbete, varjämte nya arbetsuppgifter tillkommit. Det vore enligt kommissionen icke möjligt att för närvarande med bestämdhet avgöra, huruvida några personalinskränkningar skulle kunna företagas under nästa budgetår. Vissa utsikter därtill syntes visserligen föreligga, men försiktigheten torde enligt kommissionen bjuda, att man icke räknade alltför mycket därmed. Kommissionen beräknade därför medelsbehovet under nästa budgetår till 28,000 kronor för månad eller 336,000 kronor för hela budgetåret.

Beräkningen av medelsåtgången för nästa budgetår till 28,000 kronor för månad torde hava skett med utgångspunkt från den nuvarande medelsförbrukningen, vilken för februari 1942 utgjorde 27,114 kronor 68 öre.

Jag är av den uppfattningen, att det nuvarande personalbeståndet hos kommissionen icke kan under nästa budgetår så beskäras, att en höjning av det för innevarande budgetår beräknade avlöningsanslaget kan undvikas. De främst bidragande orsakerna härtill torde vara dels planlägningsarbetet för militärutrymning, vilket blivit av större omfattning än tidigare beräknats, dels ock det kommissionen nyligen givna uppdraget att leda och planlägga förberedelsearbetet för omhändertagande av dem, vilkas bostäder blivit obeboeliga på grund av krigsåtgärder. De nuvarande avlöningskostnaderna synas mig emellertid så höga, att möjligheterna att få till stånd en minskning böra undersökas. Sålunda synes det mig böra övervägas, huruvida man icke kan — utan att i väsentlig grad uppgiva syftemålet därmed — begränsa kommissionens registrerings- och anmälningsskyldighet jämlikt kungörelsen med vissa bestämmelser om företrädesrätt med avseende å planläggning av rekvisition och förfogande m. m. Vad angår registreringen av beredskapspersonal torde det mest tyngande arbetet härmed för kommissionens del vara slutfört före nästa budgetår. Vidare synas — i den mån kostnaderna för de betydande materielanskaffningar, vartill medel anvisades av 1941 års riksdag, guldits — arbetsuppgifterna för den kamerala avdelningen inom kommissionen komma att lätta. Under betonande av vanskligheterna i anslagsberäkningen, vilken givetvis utgår från att nuvarande beredskapssituation förblir oförändrad, föreslår jag, att anslaget för nästa budgetår beräknas till 240,000 kronor.

XV. Statens utrymningskommission: Omkostnader.

Till ifrågavarande ändamål har för budgetåret 1940/41 anvisats ett förslagsanslag av 50,000 kronor. Belastningen å anslaget för samma budgetår utgjorde 115,799 kronor. För innevarande budgetår har anvisats ett förslagsanslag av 75,000 kronor.

I skrivelse den 3 mars 1942 har *statens utrymningskommission* hemställt om anvisande av ett anslag å 120,000 kronor för bestridande av kommis-

sionens omkostnader för nästa budgetår. För skrivelsens huvudsakliga innehåll har jag redogjort i samband med behandlingen av kommissionens avlöningsanslag, och jag torde därför få hänvisa till nämnda redogörelse.

Departementschefen.

Under tiden juli 1941—februari 1942 utgjorde medelsåtgången å utrymningskommissionens omkostnadsanslag 84,585 kronor eller genomsnittligt för månad 10,573 kronor. Av beloppet 84,585 kronor utgjordes icke mindre än omkring 44,000 kronor av resekostnader för kommissionens tjänstemän, inkvarteringscheferna och utrymningscheferna. Av kommissionens i samband med behandlingen av kommissionens avlöningsanslag återgivna redogörelse för dess och de underordnade organens uppgifter torde emellertid framgå, att det är nödvändigt att hålla personlig kontakt med inkvarteringsnämnderna, främst för att därigenom få större trygghet för att inkvarteringsorganisationen hålles vid liv, och det lär med hänsyn härtill icke kunna undgå, att resekostnaderna uppgå till betydande belopp.

Under framhållande av angelägenheten av att kommissionen tillvaratager förefintliga möjligheter till begränsning av omkostnaderna vill jag föreslå, att kommissionens omkostnadsanslag för nästa budgetår beräknas till 90,000 kronor.

XVI. Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m.

Av 1941 års riksdag (prop. den 17 oktober 1941, nr 305; riksdagens skrivelse nr 487) anvisades till förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m. ett reservationsanslag av 3,100,000 kronor. Anslaget var avsett att anlitas för täckande av kostnaderna för dels redan vidtagen materielanskaffning, vilka kostnader dittills bestritts av förskottsmedel, dels ock av kommissionen planlagd ytterligare materielanskaffning. Kostnaderna för den redan verkställda materielanskaffningen fördelade sig på olika materielslag på sätt framgår av följande uppställning:

Materiel.		Kostnad.
Virke till sängar m. m.	kronor	617,898: —
Koks	»	210,996: —
Träull	»	389,842: —
Halm och spån	»	6,533: —
Spik, skruv m. m.	»	2,274: —
Spisar	»	73,068: —
Brandskyddsmateriel	»	36,500: —
Masonite (för mörkläggnings)	»	67,300: —
Sängkläder och linne	»	30,573: —
Köksutrustningar	»	204,042: —
Diverse	»	614: 34
Summa kronor		1,639,640: 34

Den av kommissionen planlagda ytterligare materielanskaffningen avsåg tillgodoseende av följande ändamål:

Anskaffning av virke.....	kronor	500,000
Anskaffning av spisar.....	>	75,000
Anskaffning av köksutrustning.....	>	150,000
Anskaffning av träull.....	>	210,000
Anskaffning av brandskydds- och mörkläggningsmateriel ..	>	103,800
Anskaffning av pappersfilter och pappersmadrasser	>	222,500
Arvoden och vissa ersättningar till ledamöter i inkvarterings- nämnder	>	75,000
Hyror för förrådslokaler m. m.	>	50,000
Oförutsedda utgifter	>	300,000
Summa kronor		1,686,300

I nämnda proposition omnämnes, att kommissionen hemställt, att till dess förfogande skulle ställas visst belopp, närmast avsett till anskaffning av kaminer och sjukvårdsutrustning för internatförläggningarna men att kommissionen då icke medhunnit att verkställa några närmare undersökningar rörande behovet av nämnda materiel eller kostnaderna för anskaffningen. Jag anförde i anledning därav, att med anvisande av medel för dessa ändamål syntes vid sådant förhållande böra anstå, till dess kommissionen vore i tillfälle framlägga närmare beräkningar.

I sin skrivelse den 3 mars 1942 har *statens utrymningskommission* jämväl hemställt om anvisande av ytterligare medel till förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning.

För de planerade internatförläggningarna hade enligt kommissionen dithills icke vidtagits några materielanskaffningar för att förbättra eller komplettera uppvärmningsanordningarna. I ungefär 400 av de inventerade vinterbonade internatfastigheterna behövde emellertid sådan komplettering ske. Kommissionen finner det angeläget, att för avhjälpande av denna brist i beredskapen anskaffning företages av 400 kaminer. Lämpliga kaminer kunde erhållas till ett genomsnittspris av 70 kronor stycket. Den sammanlagda kostnaden för anskaffningen beräknas av kommissionen till omkring 32,000 kronor, transportkostnader inberäknade.

Vidare hade kommissionen företagit utredning om behovet av belysnings- och reservbelysningsanordningar för internatfastigheterna. Ungefär 500 av fastigheterna saknade elektrisk belysning, och kommissionen föreslår därför, att i medeltal fyra karbidlampor anskaffas för envar av dessa fastigheter. Antalet karbidlampor, som behövde anskaffas, uppginge sålunda till 2,000. Då skador på det elektriska distributionsnätet och driftavbrott vid kraftstationer m. m. i händelse av krig lätt torde kunna inträffa, anser kommissionen vidare, att reservbelysning bör anskaffas för samtliga internat med elektrisk belysning. För detta ändamål föreslås inköp av 4,000 karbidlampor. Med hänsyn till att karbidlampor torde kunna erhållas för 6 à 7 kronor stycket, och sammanlagt 6,000 karbidlampor skulle erfordras, be-

räknas den sammanlagda anskaffningskostnaden av kommissionen till 45,000 kronor, transportkostnader inberäknade.

Kommissionen finner det sannolikt, att i en krigssituation de i handeln förekommande lagren av karbid icke komma att förslå och föreslår därför inköp av ett beredskapslager karbid, bestående av en förpackning för varje lampa, till en beräknad kostnad av 13,500 kronor.

Vidare föreslår kommissionen anskaffning av sådana sjukvårdsartiklar, som erfordras för den första skötseln av mindre skador. En sats sjukvårdsmateriel, bestående i första hand av gasbindor, bomull, vaxtaft, desinfektionsmedel, sårsalva och febertermometrar, borde finnas tillgänglig å varje internat. Inköp borde därför företagas av 4,000 satser. Kostnaderna beräknas till 12 kronor 50 öre per sats eller sammanlagt 50,000 kronor. Med hänsyn emellertid till att beräkningen i vissa delar syntes osäker och då transportkostnader tillkomme, anser kommissionen kostnaden böra uppräknas till 55,000 kronor.

Slutligen föreslår kommissionen anskaffning för en till 11,000 kronor beräknad kostnad av 20,000 armbindlar till transportledare å utrymningstågen, till inkvarteringsnämndernas representanter för mottagning av de evakuerade vid järnvägsstationerna och till inkvarteringsnämndens ledamöter i synnerhet i de kommuner, som berördes av militärutrymning. Det vore nämligen av betydelse, att nämnda personer lätt kunde igenkännas.

Det vore enligt kommissionen angeläget, att dessa materielanskaffningar finge igångsättas inom den allra närmaste framtiden. Kommissionen hemställde därför, att medel för nu berörda anskaffningar — tillhopa 156,500 kronor — måtte anvisas å förskottsstat.

Vidare har kommissionen i skrivelse den 21 mars 1942 hemställt om anvisande av 150,000 kronor för anskaffning av köksutrustning för internatförläggningar. Kommissionen erinrar därvid om dels att i den materielanskaffning, som redan vidtagits vid framläggande till 1941 års riksdag av förenämnda proposition nr 305, köksutrustningar inginge till ett belopp av 204,042 kronor, dels ock att den då planlagda ytterligare materielanskaffningen avsåge, bland annat, anskaffning av köksutrustning för 150,000 kronor. Vardera av dessa anskaffningar avsåge omkring 1,000 satser köksutrustning. Emellertid hade det visat sig, att förenämnda belopp av 150,000 kronor räckt till för anskaffande av endast 450 satser köksutrustning (envar av sistnämnda satser har bestått av tre kokkärl). Om orsaken till att planlagd materielanskaffning icke kunnat ske för de anvisade medlen yttrar kommissionen:

Anledningen till att kostnaderna ställt sig så avsevärt mycket högre än kommissionen beräknat är den, att på grund av materialsvårigheter endast kittlar av rostfri stålplåt kunnatanskaffas.

Kommissionen har företagit omfattande undersökningar angående möjligheten att anskaffa kittlar av billigare material än rostfri plåt. Härvid har till en början framgått, att användningen av koppar och aluminium icke är tänkbar med hänsyn till bristen på dessa ämnen. Kommissionen har då undersökt möjligheten att tillverka kittlar av stålplåt med invändig förtenning. Icke heller detta har visat sig möjligt på grund av bristen på tenn.

Kommissionen har därefter tänkt sig möjligheten att använda oförtenta kittlar av vanlig stålplåt. Enligt vad kommissionen inhämtat äro emellertid sådana kittlar olämpliga dels med hänsyn till rostfaran och dels med hänsyn till att syrorna i kött och grönsaker skulle komma att fräta på plåten. Kommissionen har då undersökt lämpligheten av att använda invändigt emaljerade kittlar. Sakkunniga på hälsovårdsområdet ha emellertid för kommissionen uppgivit, att emaljerade kittlar av sådan storlek, som här är ifråga, måste anses hälsovådliga på grund av risken för att emaljen går sönder. Det har för kommissionen uppgivits, att användning av dylika större emaljerade kärl är förbjuden i livsmedelsindustrin.

Kommissionen har sålunda funnit, att någon annan möjlighet icke står till buds än anskaffning av kittlar, tillverkade av rostfri stålplåt. Denna tillverkning ställer sig emellertid så dyrbar, att kommissionen icke för de för ändamålet tillgängliga medlen kunnat anskaffa mer än 450 av de erforderliga 1,000 satserna köksutrustning.

För att den med materielanskaffningen avsedda beredskapen skulle kunna uppnås funne kommissionen erforderligt, att ytterligare omkring 1,500 kittlar anskaffades. Kommissionen hade tidigare räknat med att vid verkställande av inkvartering kittlar i relativt stor omfattning skulle kunna erhållas i inkvarteringsorten. Det rådande krisläget föranledde emellertid till att förråden i detaljhandeln av större kokkärl snabbt minskades. Detta medförde i sin tur, att behovet av kokkärl vid en utrymning i allt större utsträckning måste tillgodoses ur kommissionens i förväg upplagda förråd. Enligt vad kommissionen inhämtat kunde kittlar av lämplig storlek erhållas till en kostnad av ungefär 100 kronor stycket. Den sammanlagda kostnaden för den av kommissionen såsom erforderlig ansedda ytterligare anskaffningen utgjorde 150,000 kronor. Kommissionen hemställde, att nämnda belopp måtte för ändamålet ställas till dess förfogande.

Departementschefen.

Kommissionens framställningar i ärendet avse anskaffning av 1) kaminer, 2) karbidlampor, 3) karbid, 4) sjukvårdsutrustning, 5) armbindlar och 6) kokkärl.

Jag tillstyrker förslaget om anskaffande för en kostnad av 32,000 kronor av 400 kaminer till komplettering av uppvärmningsanordningarna å internatfastigheterna.

Såvitt rör karbidlampor innebär kommissionens anskaffningsprogram att dels envar av de 500 internatfastigheter, vilka ej äro försedda med elektrisk belysning, skulle utrustas med fyra karbidlampor, dels ock 4,000 karbidlampor skulle anskaffas till de med elektrisk belysning försedda internaten såsom reserv i händelse av skador på det elektriska distributionsnätet eller driftavbrott vid kraftstationer.

För att man skall räkna med att taga i anspråk de internatfastigheter, som ej äro försedda med elektrisk belysning, erfordras, att belysningsanordning av annat slag anskaffas. Efter undersökningar av kostnaderna för olika härvid tänkbara alternativ har kommissionen stannat för att föreslå anskaffande för ändamålet av karbidlampor. Jag tillstyrker kommissionens förslag och beräknar för ändamålet ett belopp av 15,000 kronor.

Vad däremot angår förslaget om anskaffande av karbidlampor till de elektrifierade internatfastigheterna vore det visserligen i och för sig önskvärt, att man på dylikt sätt tryggade sig mot verkningarna av skador å det elektriska nätet eller andra driftavbrott. Å andra sidan måste av ekonomiska skäl anskaffningen till internatfastigheterna begränsas till det oundgängligen nödvändiga. Det synes mig icke möjligt att därvid säkra sig mot olika eventualiteter, vilka kunna inträffa till följd av krigsskador. Jag finner mig därför icke kunna tillstyrka vad kommissionen i denna del föreslagit.

Jag delar kommissionens uppfattning, att anskaffning redan nu bör ske av ett beredskapslager karbid, bestående av en förpackning för varje karbidlampa. Då antalet karbidlampor, som i det föregående föreslagits skola anskaffas, utgör 2,000, och varje förpackning av kommissionen beräknats draga en kostnad av två kronor 20 öre, erfordras för ändamålet 4,400 kronor.

Kommissionens förslag om anskaffning av sjukvårdsutrustning och armbindlar för en kostnad av respektive 55,000 och 11,000 kronor tillstyrkes.

Vad slutligen angår förslaget om anskaffning av 1,500 större kokkärl för en kostnad av 150,000 kronor framgår av kommissionens framställning den 21 mars 1942, att på grund av materialsvårigheter användbara kokkärl stå att anskaffa endast i rostfri stålplåt. Möjlighet att välja mellan olika materialslag förefinnes sålunda icke. Med hänsyn till att det ur beredskapssynpunkt synes nödvändigt att föranstalta om anskaffning av kokkärl i den av kommissionen föreslagna omfattningen, torde den omständigheten att nyssnämnda material är förhållandevis dyrbart icke få tillmätas avgörande betydelse, helst som svårighet icke torde föreligga att annorstädes finna användning för kokkärlen, därest i ett framtida läge så anses kunna ske. Jag tillstyrker därför kommissionens ifrågavarande framställning.

Vid bifall till vad i det föregående föreslagits erfordras ett sammanlagt belopp av (32,000 + 15,000 + 4,400 + 55,000 + 11,000 + 150,000) 267,400 kronor. På samma sätt som skedde beträffande den av kommissionen under hösten 1941 planlagda materielanskaffningen torde förevarande fråga böra genom anslagsäskande i vanlig ordning underställas riksdagen. Anslaget bör, i likhet med förenämnda, av 1941 års riksdag beviljade anslag, givas formen av reservationsanslag, därvid en avrundning uppåt torde böra ske till 270,000 kronor.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I) godkänna följande avlöningsstat för luftskyddsinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor 36,000
--	---------------

2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	kronor 175,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal »	132,000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	» 10,000
<hr/>	
Summa förslagsanslag	kronor 353,000

II) för budgetåret 1942/43 anvisa

dels till Luftskyddsinspektionen: Avlöningar ett förslagsanslag av	kronor 353,000;
dels till Luftskyddsinspektionen: Omkostnader ett förslagsanslag av	» 159,000;
dels till Civilt luftskydd: Alarmeringsanordningar ett reservationsanslag av	» 405,000;
dels till Civilt luftskydd: Gasskyddsutrustning ett reservationsanslag av	» 1,560,000;
dels till Civilt luftskydd: Anskaffande av viss gasskyddsmateriel för förbrukningsändamål m. m. ett förslagsanslag av	» 435,000;
dels till Civilt luftskydd: Luftskyddsövningar ett förslagsanslag av	» 100,000;
dels till Civilt luftskydd: Försöksverksamhet ett förslagsanslag av	» 45,000;
dels till Civilt luftskydd: Statens luftskyddsskola ett förslagsanslag av	» 50,000;
dels till Civilt luftskydd: Bidrag till enskilda sammanslutningar för utbildning av luftskyddspersonal m. m. ett anslag av	» 480,000;
dels till Civilt luftskydd: Bidrag till kommuner för anordnande av vissa skyddsrum ett reservationsanslag av	» 2,000,000;
dels till Civilt luftskydd: Anordnande av observationsplatser ett reservationsanslag av	» 500,000;
dels till Civilt luftskydd: Arvoden till vissa luftskyddschefer m. m. ett förslagsanslag av	» 50,000;
dels till Civilt luftskydd: Övertagande av egendom i annan ordning än genom rekvisition ett förslagsanslag av	» 300,000;
dels till Statens utrymningskommission: Avlöningar ett förslagsanslag av	» 240,000;
dels till Statens utrymningskommission: Omkostnader ett förslagsanslag av	» 90,000;
dels ock till Förberedande åtgärder för mottagande av evakuerad civilbefolkning m. m. ett reservationsanslag av	» 270,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avläsas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Hammarberg.
